

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY TRESTU SMRTI A
POSTOJE ČESKÉ VEŘEJNOSTI K JEHO
PŘÍPADNÉMU OBNOVENÍ**

Autor práce: Dominik Ticháček

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2026

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Dominik Ticháček
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Kriminologické aspekty trestu smrti a postoje české veřejnosti k jeho případnému obnovení

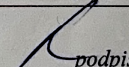
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Criminological Aspects of the Death Penalty and the Attitudes of Czech Society Towards Its Potential Reintroduction

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

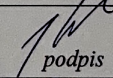
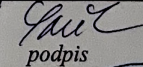
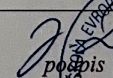
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): květen 2025

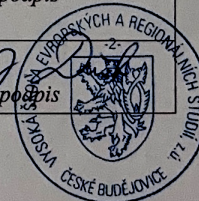
Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je posoudit smysl a účel trestu smrti, a to zejména z hlediska jeho kriminologických aspektů, včetně prevence kriminality a jeho působení na pachatele i společnost. Vedlejším cílem je zhodnotit aktuální postoje české veřejnosti k trestu smrti, identifikovat hlavní argumenty pro i proti jeho případnému obnovení a současně v mezinárodním kontextu okrajově charakterizovat současný stav a využívání trestu smrti ve vybraných státech světa.

Student: Dominik Ticháček	09.05.2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.	9.5.2025 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	26.5.2025 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	26.5.2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	27.5.2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí(mu) bakalářské práce JUDr. Milanu Kocíkovi, MBA, LL.M. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

TICHÁČEK, D. Kriminologické aspekty trestu smrti a postoje české veřejnosti k jeho případnému obnovení, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026, 77 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Klíčová slova: trest smrti, trestní právo, trestný čin, kriminologie

Tématem bakalářské jsou kriminologické aspekty trestu smrti a postoje české veřejnosti k jeho případnému obnovení. V teoretické části práce je vysvětlen pojem trestu smrti, jeho historický vývoj v českých zemích a jeho postavení v současném právním systému i v mezinárodním kontextu. Pozornost je věnována také kriminologickým souvislostem tohoto trestu a jeho alternativám v podobě jiných druhů trestů. Praktická část práce je zaměřena na zjištění názorů české veřejnosti na trest smrti prostřednictvím dotazníkového šetření. Cílem práce je zhodnotit postoje veřejnosti k trestu smrti a k jeho případnému obnovení v České republice.

ABSTRACT

TICHÁČEK, D. Criminological Aspects of the Death Penalty and the Attitudes of Czech Society Towards Its Potential Reintroduction, České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026, 77 pgs. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Key words: death penalty, criminal law, criminal offense, criminology

The bachelor thesis deals with criminological aspects of the death penalty and the attitudes of the Czech public towards its possible reintroduction. The theoretical part explains the concept of the death penalty, its historical development in the Czech lands and its position in the current legal and international context. Attention is also given to the criminological aspects of this punishment and its alternatives within the system of criminal sanctions. The practical part of the thesis focuses on identifying the opinions of the Czech public on the death penalty through a questionnaire survey. The aim of the thesis is to evaluate public attitudes towards the death penalty and its possible reintroduction in the Czech Republic.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Historie trestu smrti v českých zemí	12
2.1 Období první republiky	13
2.2 Protektorát Čechy a Morava.....	15
2.3 Období od roku 1945 do roku 1990	19
3 Postoje české veřejnosti k trestu smrti.....	24
3.1 Vývoj postojů české veřejnosti k trestu smrti po roce 1989	24
3.2 Argumenty pro trest smrti	27
3.3 Argumenty proti trestu smrti.....	30
4 Mezinárodní srovnání a aktuální způsoby trestu smrti	33
4.1 Evropa a zrušení trestu smrti.....	34
4.1.1 Historický vývoj trestu smrti v Evropě	34
4.1.2 Rada Evropy a právní zákaz trestu smrti.....	35
4.2 Spojené státy americké.....	37
4.2.1 Federální a státní úroveň trestu smrti v USA.....	38
4.2.2 Argumenty pro zachování trestu smrti v USA.....	40
4.3 Aktuální způsoby výkonu trestu smrti	41
5 Kriminologické aspekty trestu smrti.....	42
5.1 Smysl a účel trestu smrti	43
5.2 Trest smrti jako prostředek ochrany společnosti.....	46
5.3 Preventivní funkce a teorie odstrašení	48
5.4 Vnímání trestu smrti z pohledu pachatele a společnosti	50
6 Stanovení hypotéz	53
6.1 Dotazníkové šetření.....	53
6.1.1 Otázka č. 1: Pohlaví	54
6.1.2 Otázka č. 2: Věk.....	55

6.1.3	Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání	56
6.1.4	Otázka č. 4: Vaše současné postavení.....	57
6.1.5	Otázka č. 5: Souhlasíte obecně s trestem smrti?	58
6.1.6	Otázka č. 6: Měl by být podle Vás trest smrti znovu zaveden v České republice?	59
6.1.7	Otázka č. 7: Domníváte se, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech?	60
6.1.8	Otázka č. 8: Za jaké trestné činy by podle Vás mohl být trest smrti uložen? (možno označit více odpovědí)	61
6.1.9	Otázka č. 9: Které z následujících argumentů považujete za důvod pro zavedení trestu smrti? (možno označit více odpovědí).....	63
6.1.10	Otázka č. 10: Jakou míru důvěry máte v český soudní systém?	64
6.1.11	Otázka č. 11: Domníváte se, že česká justice je schopna rozhodovat bez vážných justičních omylů?	65
6.1.12	Otázka č. 12: Změnil by se Váš názor na trest smrti, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele?	66
6.1.13	Otázka č. 13: Myslíte si, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti?	67
6.1.14	Otázka č. 14: Máte k problematice trestu smrti nějaký vlastní názor nebo poznámku?	68
6.1.15	Shrnutí dotazníkové šetření.....	69
	Závěr.....	71
	Seznam použitých zdrojů	73
	Seznam tabulek a grafů	77

Úvod

Trest smrti patří mezi nejzávažnější a zároveň nejkontroverznější tresty, které se v průběhu dějin objevovaly v trestních systémech jednotlivých států. Jeho existence, uplatňování i následné rušení vždy odrážely nejen právní úpravou dané doby, ale také společenské, politické a morální hodnoty společnosti. V České republice byl trest smrti zrušen v roce 1990, nicméně otázka jeho případného obnovení se i po více než třech desetiletích opakovaně objevuje ve veřejné i politické debatě, zejména v souvislosti se závažnou kriminalitou a pocitem ohrožení bezpečnosti společnosti.

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku trestu smrti z kriminologického hlediska a to především na jeho smysl, účel a působení na pachatele i společnost jako celek. Pozornost je věnovaná zejména otázce preventivního účinku trestu smrti, jeho vlivu na kriminalitu a srovnání s jinými druhy trestu jako je trest odnětí svobody na doživotí. Práce se také zabývá historickým vývojem trestu smrti v českých zemích, a to od období první republiky, přes dobu protektorátu Čechy a Morava, až po období po roce 1945, kdy byl trest smrti v Československu a později v České republice postupem času úplně zrušen.

Vedle teoretického vymezení problematiky se bakalářská práce soustředí také na postoje české veřejnosti k trestu smrti. V tomto kontextu jsou analyzovány hlavní argumenty zastánců i odpůrců jeho případného obnovení, kdy je zde poukazován mezinárodní kontext. V bakalářské práci jsou vybrané státy, kde se trest smrti v současné době ještě uplatňuje. Praktická část práce je zaměřena na vyhodnocení dotazníkového šetření, jehož cílem je zjistit aktuální názory obyvatel České republiky na trest smrti a identifikovat faktory, které tyto postoje ovlivňují.

Hlavním cílem bakalářské práce je posoudit smysl a účel trestu smrti zejména u hlediska kriminologických aspektů, včetně prevence kriminality a jeho působení na pachatele i společnost. Vedlejším cílem je zhodnotit postoje české veřejnosti k trestu smrti a zjistit hlavní argumenty pro a proti jeho případnému obnovení. V mezinárodním kontextu okrajově charakterizovat současný stav a využívání trestu smrti ve vybraných státech světa. Práce si klade za cíl přispět k diskusi o této problematice a nabídnout ucelený pohled na trest smrti z historického, kriminologického i společenského hlediska.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat problematiku trestu smrti z kriminologického hlediska a posoudit jeho smysl a účel v kontextu trestní politiky. Hlavní pozornost je věnována zejména preventivnímu působení trestu smrti, jeho vlivu na pachatele trestné činnosti a na společnost jako celek. Práce se dále zaměřuje na porovnání trestu smrti s alternativními druhy trestů, především s trestem odnětí svobody na doživotí.

Vedlejším cílem bakalářské práce je zhodnotit aktuální postoje české veřejnosti k trestu smrti a zjistit hlavní argumenty, které jsou uváděny, jak ve prospěch jeho případného obnovení, tak proti němu. Součástí práce je rovněž okrajové mezinárodní srovnání, které přibližuje současný stav a využívání trestu smrti ve vybraných státech světa. Bakalářská práce si klade za cíl nabídnout ucelený pohled na problematiku trestu smrti z historického, kriminologického i společenského hlediska a přispět k diskuzi o jeho roli v moderním trestním právu.

Pro naplnění stanovených cílů jsou v bakalářské práci využity metody kvalitativního výzkumu. Základním zdrojem informací je studium odborné literatury, zejména monografií, odborných publikací a vědeckých prací zaměřených na problematiku trestu smrti, kriminologie a trestní politiky. Dále jsou využity právní předpisy České republiky a vybrané mezinárodní dokumenty týkající se trestu smrti a ochrany lidských práv. Pro zpracování části zaměřené na postoje veřejnosti jsou použity rovněž dostupné statistické údaje a výzkumy veřejného mínění renomovaných institucí.

Získané informace jsou zpracovávány metodou analýzy a syntézy, přičemž důraz je kladen na jejich věcnou správnost, aktuálnost a odbornou relevanci. Při zpracování historické a teoretické části práce je využita metoda komparace, která umožňuje porovnat vývoj trestu smrti v jednotlivých historických obdobích a přístupy vybraných států k jeho uplatňování v současnosti.

V praktické části bakalářské práce je využita metoda dotazníkového šetření, jehož cílem je zjistit postoje obyvatel České republiky k trestu smrti a k jeho případnému obnovení. Dotazník je zaměřen na základní názory respondentů na trest smrti, důvody jejich postojů a vybrané populační charakteristiky. Získaná data jsou vyhodnocena

pomocí základních metod popisné statistiky, zejména prostřednictvím četností a procentuálního vyjádření odpovědí. Výsledky dotazníkového šetření jsou následně interpretovány v návaznosti na teoretická východiska uvedená v předchozích kapitolách práce.

Struktura bakalářské práce odpovídá stanoveným cílům a použitým metodám. Po úvodní části následuje kapitola věnovaná historickému vývoji trestu smrti v českých zemích, na níž navazují kapitoly zaměřené na postoje české společnosti, mezinárodní srovnání a kriminologické aspekty trestu smrti. Závěrečná část práce je věnovaná vyhodnocení dotazníkového šetření a potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

2 Historie trestu smrti v českých zemích

Trest smrti představoval po staletí jeden z nejzávažnějších trestů ukládaných v rámci trestního práva. Na územích českých zemí tvořil významnou součást systému trestní represe. Jeho existence a praktické uplatňování byly vždy úzce spjaty s historickým, politickým a společenským vývojem daného období. V průběhu dějin byl trest smrti považován za legitimní prostředek ochrany společnosti před nejzávažnějšími formami kriminality a zároveň za nástroj upevnění státní moci a právního řádu.¹ Způsob, jakým byl tento trest chápán a vykonáván, se však v jednotlivých historických etapách výrazně proměňoval.

V různých obdobích byl trest smrti ukládán za rozdílný okruh trestných činů a na základě odlišných právních předpisů. Měnila se nejen samotná právní úprava, ale také četnost jeho ukládání, způsoby výkonu a přístup státních orgánů k jeho aplikaci. Historický vývoj trestu smrti tak odráží proměny pojetí spravedlnosti, trestní odpovědnosti a ochrany společnosti, stejně jako změny v hodnotovém systému a politickém uspořádání státu.² V některých obdobích byl trest smrti považován za nezbytný a samozřejmý prostředek trestání, zatímco v jiných se objevovaly snahy o jeho omezení či úplně odstranění z trestního systému.

Vývoj trestu smrti v českých zemích nelze oddělit od vývoje státnosti a právního řádu, ať již v období první Československé republiky, v době nacistické okupace za protektorátu Čechy a Morava, nebo v poválečném období a v éře socialistického Československa. Každá z těchto etap přinesla specifický přístup k trestní politice a k ukládané nejpřísnějších trestů, přičemž trest smrti byl často využíván nejen jako nástroj boje proti kriminalitě, ale také jako prostředek politické represe a zastrašování.³ Právě tyto historické souvislosti jsou klíčové pro pochopení současných debat o smyslu a účelu trestu smrti.

Cílem této kapitoly je chronologicky popsat a analyzovat vývoj trestu smrti v českých zemích od období první republiky, přes dobu protektorátu Čechy a Morava, až

¹ MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Praha: Rybka, 2001, s. 21–25. ISBN 80-86182-39-8.

² SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 85–92. ISBN 978-80-206-0975-5.

³ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 34–38. ISBN 978-80-87212-41-7.

po období let 1945-1990. Pozornost je zaměřena především na právní úpravu trestu smrti, jeho praktické uplatňování a historické okolnosti, které ovlivňovaly jeho využívání v jednotlivých obdobích. Tato kapitola tvoří základní východisko pro další části bakalářské práce, které se zabývají kriminologickými aspekty trestu smrti, jeho společenským vnímáním a postoji české veřejnosti k jeho případnému obnovení.

2.1 Období první republiky

Vznik samostatného Československa v roce 1918 představoval zásadní politický a právní zlom, který se promítl i do oblasti trestního práva. Nově vzniklý stát převzal značnou část právního řádu z období Rakouska-Uherska, včetně trestněprávních předpisů, které upravovaly ukládání trestu smrti. Trest smrti tak nebyl po vzniku republiky zrušen, ale nadále zůstal součástí trestního systému, přestože se postupně objevovaly snahy o jeho omezení a humanizaci trestního práva.⁴

V období první republiky byl trest smrti považován za výjimečný trest, který měl být ukládán pouze za nejzávažnější trestné činy. Právní úprava vycházela především z rakouského trestního zákona z roku 1852, jenž byl v Československu nadále aplikován. Tento zákon umožňoval uložení trestu smrti zejména za úmyslné usmrcení, velezradu či jiné zvláště závažné trestné činy ohrožující stát a společenský řád.⁵ Přestože byl trest smrti zachován, jeho praktické využívání bylo ve srovnání s předchozími obdobími výrazně omezenější.

Soudní praxe první republiky ukazuje, že trest smrti byl ukládán relativně zřídka a soudy k jeho použití přistupovaly s určitou zdrženlivostí. V mnoha případech byly tresty zmírňovány nebo nahrazovány trestem odnětí svobody na doživotí. Významnou roli v tomto ohledu sehrávala také možnost udělení milosti prezidentem republiky, která byla v praxi využívána poměrně často.⁶ Institut milosti tak fungoval jako korektiv soudních rozhodnutí a přispíval k dalšímu omezení výkonu trestu smrti.

Významnou roli při ukládání a výkonu trestu smrti v období první republiky sehrával také celkový politický a společenský kontext tehdejší doby. Československo bylo budováno jako demokratický právní stát, který se hlásil k hodnotám humanismu,

⁴ PLACHÝ, Jiří a Ivo PEJČOCH. Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918–1939. Cheb: Svět křídel, 2012, s. 15–18. ISBN 978-80-87597-21-0.

⁵ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 94–97. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁶ PLACHÝ, Jiří a Ivo PEJČOCH. Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918–1939. Cheb: Svět křídel, 2012, s. 45–49. ISBN 978-80-87597-21-0.

právního státu a ochrany lidských práv. Tyto principy se promítaly i do trestní politiky, která kladla důraz na zdrženlivost při ukládání nejpřísnějších trestů na individualizaci trestu s ohledem na konkrétní okolnosti případu.⁷

V odborné literatuře je opakovaně zdůrazňováno, že trest smrti nebyl v období první republiky vnímán jako běžný nástroj trestní represe, ale jako krajní prostředek, který měl být využíván pouze ve výjimečných případech. Tento přístup se odrážel nejen v soudní praxi, ale také v odborných debatách vedených mezi právníky, kriminology a politiky. Část odborné veřejnosti již v tomto období poukazovala na problematiku nevratnosti trestu smrti a na riziko justičních omylů, které by mohly mít fatální následky.

8

Zvláštní pozornost si zaslouží role prezidenta republiky v oblasti trestu smrti, zejména prostřednictvím institutu milosti. Prezident Tomáš Garrigue Masaryk byl znám svým zdrženlivým postojem k trestu smrti a v řadě případů využíval své pravomoci ke zmírnění či prominutí tohoto trestu. Udělování milostí tak představovalo významný korektiv soudních rozhodnutí a přispívalo k dalšímu omezení faktického výkonu trestu smrti v praxi.⁹ Tento přístup posiloval humanizační tendence trestního práva a zdůrazňoval morální rozměr výkonu spravedlnosti.

Z historických pramenů vyplývá, že počet vykonávaných trestů smrti v období první republiky byl relativně nízký, zejména ve srovnání s obdobím předcházejícím i s obdobím následujícím. Trest smrti byl sice formálně zachován, avšak jeho skutečné uplatňování bylo výrazně omezené a podléhalo přísnému posuzování jednotlivých případů.¹⁰ Tento fakt podporuje závěr, že trestní politika první republiky směřovala spíše k omezení represivních opatření než k jejich rozšiřování.

Období první republiky tak lze hodnotit jako relativně stabilní a umírněnou etapu ve vývoji trestu smrti v českých zemích. Přestože nedošlo k jeho formálnímu zrušení, byl trest smrti postupně vytlačován na okraj trestního systému a chápán jako výjimečný prostředek určený pouze pro mimořádné situace. Tento vývoj však nebyl dlouhodobě udržitelný a byl zásadně narušen politickými změnami konce třicátých let, které vedly

⁷ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 56–60. ISBN 978-80-87212-41-7.

⁸ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 98–101. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁹ PLACHÝ, Jiří a Ivo PEJČOCH. Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918–1939. Cheb: Svět křídel, 2012, s. 72–78. ISBN 978-80-87597-21-0.

¹⁰ FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998, s. 65–68. ISBN 80-967943-8-8.

k zániku demokratického zřízení a k následnému výraznému nárůstu represivního využívání trestu smrti v období okupace.

Způsob výkonu trestu smrti v období první republiky byl rovněž předmětem diskusí. Trest smrti se vykonával zpravidla oběšením, a to neveřejně, což odráželo snahu státu o určitý stupeň humanizace výkonu trestu a omezení jeho demonstrativního charakteru. Veřejné popravy, typické pro dřívější historická období, již nebyly součástí trestní praxe moderního československého státu.¹¹ Tím se Československo přibližovalo trendům, které byly patrné i v dalších evropských státech.

Otázka trestu smrti byla v období první republiky rovněž předmětem odborné a politické diskuse. V odborných kruzích se objevovaly názory, které poukazyvaly na problematičnost tohoto trestu z hlediska jeho nevratnosti a možného justičního omylu. Zároveň se diskutovala jeho skutečná preventivní funkce a účinnost v boji proti kriminalitě.¹² Tyto debaty přispívaly k postupnému posunu vnímání trestu smrti směrem k jeho chápání jako krajního a problematického prostředku trestní represe.

Navzdory těmto diskusím však k úplnému zrušení trestu smrti v období první republiky nedošlo. Důvodem byla mimo jiné snaha státu zachovat možnost nejpřísnějšího trestu pro mimořádné situace, zejména v souvislosti s ohrožením státní bezpečnosti. První republika tak představuje období, v němž byl trest smrti formálně zachován, avšak jeho praktické uplatňování bylo výrazně omezené a podléhalo přísné kontrole.¹³

Z historického hlediska lze období první republiky hodnotit jako etapu postupné humanizace trestního práva a oslabování role trestu smrti. Tento vývoj byl však přerušen událostmi druhé světové války a následným zánikem demokratického právního státu, což se zásadním způsobem promítlo i do dalšího vývoje trestu smrti v českých zemích.

2.2 Protektorát Čechy a Morava

Vznik Protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939 znamenal zásadní zlom nejen v politickém vývoji českých zemí, ale také v oblasti trestního práva. Po okupaci československého území nacistickým Německem došlo k výraznému omezení suverenity státu a k postupnému nahrazování dosavadního právního řádu právními předpisy

¹¹ MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Praha: Rybka, 2001, s. 312–315. ISBN 80-86182-39-8.

¹² NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 52–55. ISBN 978-80-87212-41-7.

¹³ FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998, s. 61–64. ISBN 80-967943-8-8.

okupační moci. Trestní právo se v tomto období stalo jedním z hlavních nástrojů represe a kontroly obyvatelstva, přičemž trest smrti nabyl zcela odlišného významu než v období první republiky.¹⁴

Na rozdíl od demokratického právního státu první republiky byl trest smrti v období protektorátu využíván ve značně rozšířené míře a často sloužil jako prostředek zastrašování a potlačování odporu proti okupační moci. Právní úprava byla postupně doplňována o mimořádné normy, které umožňovaly ukládání trestu smrti za činy, jež by za běžných okolností nebyly považovány za nejzávažnější trestné činy. Jednalo se například o činy související s odbojem, porušováním nařízení okupačních orgánů či činy označované jako narušení veřejného pořádku.¹⁵

Významnou roli v tomto období sehrály mimořádné soudní orgány, především stanné soudy, které rozhodovaly ve zrychleném řízení a často bez možnosti řádné obhajoby. Rozhodování těchto soudů bylo silně ovlivněno politickými zájmy nacistického režimu a ukládání trestu smrti se stalo běžnou součástí jejich rozhodovací praxe.¹⁶ Spravedlivý proces, jak byl chápán v demokratickém právním státě, byl v mnoha případech zcela potlačen.

Trest smrti byl v období protektorátu vykonáván nejen jako sankce za konkrétní trestní činy, ale také jako nástroj demonstrace moci. Popravy měly často zastrašující charakter a jejich cílem bylo vyvolat strach mezi obyvatelstvem a odradit jej od jakékoli formy odporu. Tento represivní přístup vedl k výraznému nárůstu počtu vykonaných trestů smrti a představoval jeden z nejtemnějších momentů v historii trestního práva v českých zemích.¹⁷

Období Protektorátu Čechy a Morava, tak představuje zásadní kontrast vůči předchozímu vývoji trestu smrti v období první republiky. Zatímco dříve byl trest smrti považován za krajní a výjimečný prostředek, v době okupace se stal běžným nástrojem politické a trestní represe. Tento vývoj měl zásadní dopad nejen na právní systém, ale také na společnost jako celek a výrazně ovlivnil další poválečný vývoj trestní politiky.

¹⁴ PLACHÝ, Jirí a Ivo PEJČOCH. Popravení z rozkazu Reinharda Heydricha. Cheb: Svět křídel, 2013, s. 11–15. ISBN 978-80-87567-35-0.

¹⁵ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 121–125. ISBN 978-80-206-0975-5.

¹⁶ MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Praha: Rybka, 2001, s. 328–332. ISBN 80-86182-39-8.

¹⁷ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 78–82. ISBN 978-80-87212-41-7.

Jedním z nejvýraznějších prvků trestního práva v období Protektorátu Čechy a Morava bylo zavedení a časté uplatňování mimořádných právních opatření, zejména stanného práva. Stanné právo bylo vyhlášováno především v reakci na skutečné či domnělé projevy odporu proti okupační moci a umožňovalo velmi rychlé a tvrdé potrestání osob považovaných za nepřátele nacistického režimu. Jeho hlavním cílem nebylo spravedlivé posouzení jednotlivých případů, ale okamžitá represivní reakce a zastrašení obyvatelstva.¹⁸

V praxi se represivní charakter trestního práva v období protektorátu projevoval také v samotné organizaci soudního řízení a výkonu trestu smrti. Rozhodování o vině a trestu bylo často centralizováno a podřízeno přímému dohledu okupačních orgánů, přičemž soudci byli vystaveni výraznému politickému tlaku. Trestní řízení tak ztrácelo svou nezávislost a stávalo se součástí represivního aparátu nacistického režimu. V mnoha případech nebylo cílem objektivně posoudit konkrétní skutek, ale rychle a exemplárně potrestat osoby považované za nežádoucí či nebezpečné z hlediska okupační moci.¹⁹

Vedle stanných soudů působily v období protektorátu také další mimořádné soudní orgány, jejichž činnost byla úzce provázána s represivním aparátem nacistického Německa. Trest smrti byl v těchto případech často ukládán za činy související s odbojovou činností, ukrýváním osob pronásledovaných režimem či šířením protinacistických materiálů. V řadě případů šlo o tresty exemplární, jejichž cílem bylo veřejně demonstrovat sílu okupační moci.²⁰

Zvlášť represivním obdobím bylo vyhlášení druhého stanného práva po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v roce 1942. V tomto období došlo k masivnímu nárůstu počtu poprav a trest smrti byl ukládán prakticky bez jakýchkoli záruk spravedlivého procesu. Popravy se staly každodenní součástí života protektorátů a výrazně přispěly k atmosféře strachu a bezmoci mezi obyvatelstvem.²¹

Trest smrti tak v období protektorátu zcela ztratil charakter výjimečného trestu a stal se běžným nástrojem represivní politiky. Jeho ukládání a výkon nebyly vedeny

¹⁸ ŘEŠŤAN, Jiří. Heydrichiáda. Praha: Paseka, 2013, s. 44–47. ISBN 978-80-7432-308-1.

¹⁹ PAULÍK, Jan. Nacistická justice v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Karolinum, 2010, s. 95–99. ISBN 978-80-246-1704-6.

²⁰ PAULÍK, Jan. Nacistická justice v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Karolinum, 2010, s. 89–94. ISBN 978-80-246-1704-6.

²¹ KAPLAN, Karel. Největší zločin v dějinách českého národa. Brno: Doplněk, 1995, s. 156–160. ISBN 80-85765-39-5.

snahou o ochranu společnosti před kriminalitou, ale především politickými a ideologickými cíli nacistického režimu. Tento způsob využívání trestu smrti představuje jeden z nejextrémnějších příkladů zneužití trestního práva v dějinách českých zemí a má zásadní význam pro pochopení dalšího vývoje trestní politiky po skončení druhé světové války.

Výkon trestu smrti v období Protektorátu Čechy a Morava byl pevně začleněn do každodenní praxe represivního aparátu a probíhal systematicky a organizovaně. Popravy byly vykonávány na předem určených místech, mezi něž patřily například střelnice, věznice nebo jiná izolovaná zařízení, která umožňovala rychlé a efektivní provedení rozsudků. Tento způsob výkonu trestu smrti ukazuje, že nešlo o nahodilé či výjimečné zásahy, ale o promyšlený a dlouhodobě uplatňovaný mechanismus okupační moci.²²

Výkon trestu smrti probíhal nejčastěji zastřelením nebo oběšením, přičemž v některých případech byl vykonáván veřejně nebo za přítomnosti dalších osob, aby měl největší zastrašující účinek. Popravy byly často prováděny bezprostředně po vynesení rozsudku, což dále podtrhovalo brutalitu a nevratnost rozhodnutí okupačních soudních orgánů.²³ Tento způsob výkonu trestu smrti výrazně kontrastoval s předchozím obdobím první republiky, kdy byl výkon trestu více regulován a méně demonstrativní.

Z hlediska kvantitativního lze konstatovat, že v období protektorátu došlo k výraznému nárůstu počtu vykonaných trestů smrti. Přesné statistické údaje se v odborné literatuře liší, nicméně shodně poukazují na tisíce osob, které byly v důsledku rozhodnutí nacistických soudů popraveny. Trest smrti se stal systematickým nástrojem likvidace skutečných i domnělých odpůrců režimu a významně zasáhl českou společnost.²⁴

Dopady tohoto represivního využívání trestu smrti byly patrné nejen na jednotlivcích a jejich rodinách, ale i na celé společnosti. Atmosféra strachu, nejistoty a bezmoci ovlivňovala každodenní život obyvatel protektorátu a vedla k oslabení důvěry v právo jako nástroj spravedlnosti. Trestní právo bylo vnímáno nikoli jako prostředek ochrany společnosti, ale jako nástroj útlaku a donucení.²⁵ Tyto zkušenosti se hloubce

²² PAULÍK, Jan. *Nacistická justice v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Karolinum, 2010, s. 118–122. ISBN 978-80-246-1704-6.

²³ PAULÍK, Jan. *Nacistická justice v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Karolinum, 2010, s. 123–127. ISBN 978-80-246-1704-6.

²⁴ KŘEŠŤAN, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava*. Praha: Paseka, 2018, s. 214–220. ISBN 978-80-7432-904-5.

²⁵ GERLOCH, Aleš. *Ústavní systémy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 156–159. ISBN 978-80-7380-474-1.

zapsaly do kolektivní paměti společnosti a měly významný vliv na poválečné vnímání trestu smrti.

Období protektorátu představuje extrémní příklad zneužití trestu smrti v rámci trestní politiky. Zkušenosti z této doby se staly jedním z důležitých argumentů pro pozdější kritiku a odmítání trestu smrti v demokratickém právním státě. V poválečném období se sice trest smrti znovu objevil v rámci retribučního soudnictví, nicméně historická zkušenost s jeho masovým politicky motivovaným využíváním během okupace výrazně ovlivnila další vývoj trestního práva v českých zemích.

2.3 Období od roku 1945 do roku 1990

Období bezprostředně po skončení druhé světové války představovalo další výrazný zlom ve vývoji trestu smrti v českých zemích. Poválečná společnost byla silně poznamenána zkušenostmi s nacistickou okupací a existovala výrazná poptávka po potrestání osob, které se podílely na válečných zločinech, kolaboraci či jiných formách spolupráce s okupanty. Trest smrti byl v tomto kontextu vnímán jako legitimní a spravedlivý prostředek vyrovnání se s minulostí a obnovení narušeného společenského pořádku.²⁶

V letech 1945-1948 bylo trestání válečných zločinců a kolaborantů realizováno především prostřednictvím mimořádného retribučního soudnictví. Na základě takzvaných retribučních dekretů prezidenta republiky vznikly mimořádné lidové soudy, které měly za úkol rychle a efektivně rozhodovat o vině a trestu osob obviněných z kolaborace a dalších závažných činů spojených s okupací. Trest smrti byl v rámci těchto soudů ukládán poměrně často a stal se jedním z hlavních symbolů poválečné spravedlnosti.²⁷

Retribuční soudnictví se vyznačovalo snahou o rychlé vyřízení velkého množství případů, což se v některých situacích projevovalo omezením procesních záruk obviněných. Přesto bylo v tehdejší společnosti obecně přijímáno jako nutná reakce na mimořádné okolnosti poválečné doby. Trest smrti byl chápán nejen jako trest za konkrétní

²⁶ KAPLAN, Karel. *Poválečné Československo 1945–1948*. Praha: Academia, 1991, s. 33–37. ISBN 80-200-0296-4.

²⁷ FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Argo, 2010, s. 145–152. ISBN 978-80-257-0298-5.

skutky, ale také jako prostředek morálního odsouzení jednání, která byla považována za zradu národa.²⁸

Po roce 1948, kdy došlo k zásadní politické změně a nástupu komunistického režimu, se postavení trestu smrti v trestním právu dále proměnilo. Trest smrti zůstal zachován a stal se součástí trestní politiky nového režimu, který jej začal využívat i v souvislosti s politickými procesy. Postupně se tak trest smrti přesunul z oblasti poválečné retribuice do oblasti politické represe, což mělo zásadní dopad na jeho další uplatňování v následujících desetiletích.²⁹

Toto období tak představuje přechod mezi poválečnou snahou o spravedlivé potrestání válečných zločinů a pozdějším zneužíváním trestu smrti jako nástroje politické moci. Právě tato proměna bude dále rozpracována v následující části kapitoly, která se zaměří na politické procesy a praktické uplatňování trestu smrti v období komunistického Československa.

Po upevnění moci Komunistické strany Československa po roce 1948 došlo k zásadní proměně trestní politiky státu, která se výrazně promítla i do ukládání trestu smrti. Trestní právo se postupně stalo nástrojem politického boje a ochrany nového režimu, ale také proti skutečným či domnělým odpůrcům komunistické moci.³⁰ V tomto období se tak trest smrti začal znovu objevovat v mnohem širším kontextu než pouze jako reakce na válečné zločiny.

Typickým rysem padesátých let byly politické procesy, v nichž byl trest smrti ukládán v rámci předem připravených a politicky motivovaných soudních řízení. Obvinění byli často souzeni za trestné činy jako velezrada, špionáž či sabotáž, přičemž skutková podstata těchto činů byla vykládána velmi široce. Soudní řízení byla vedena v duchu ideologického boje a jejich výsledky byly mnohdy určeny ještě před samotným zahájením procesu.³¹ Trest smrti se v těchto případech stal prostředkem zastrašení společnosti a demonstrace síly státní moci.

²⁸ KŘEŠŤAN, Jiří. Retribuční soudnictví v Československu. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002, s. 61–66. ISBN 80-7285-020-3.

²⁹ APLAN, Karel. Komunistický režim a politické procesy. Brno: Doplněk, 1993, s. 74–79. ISBN 80-85765-10-7.

³⁰ KAPLAN, Karel. Politické procesy v Československu 1948–1954. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1990, s. 41–45. ISBN 80-7285-001-7.

³¹ URBÁNEK, Rudolf. Politické procesy v Československu. Praha: Orbis, 1968, s. 112–118.

Z hlediska procesních záruk byl tento typ řízení výrazně problematický. Obžalovaní byli často vystaveni nátlaku během vyšetřování, včetně fyzického a psychického donucování, a jejich právo na obhajobu bylo výrazně omezeno. Příznání, která byla u soudu předkládána jako důkaz, byla v mnoha případech vynucena a neodpovídala skutečnému průběhu události.³² Trest smrti tak nebyl výsledkem spravedlivého posouzení viny, ale nástrojem politického rozhodnutí.

Vykonávání trestu smrti v období padesátých let probíhalo neveřejně zpravidla v prostorách věznic, přičemž o jeho průběhu a rozsahu nebyly veřejnosti poskytovány žádné informace. Tato praxe přispívala k atmosféře strachu a nejistoty, kdy se společnost dozvíдалa o popravách pouze zprostředkovaně nebo vůbec. Trest smrti se tak stal nejen represivním, ale i psychologickým nástrojem moci, který měl dlouhodobý dopad na chování a myšlení obyvatelstva.³³

Postupně se však i v rámci komunistického režimu začaly objevovat určité změny v přístupu k trestu smrti. Od konce padesátých let docházelo k jeho pomalejšímu a selektivnějšímu ukládání, ačkoliv z trestního systému zcela nezmizel. Přesto zkušenosti politických procesů padesátých let zanechaly hlubokou stopu v české společnosti a výrazně ovlivnily pozdější kritické hodnocení trestu smrti v období společenských změn po roce 1989.

Od šedesátých let 20. století lze v československém trestním právu pozorovat postupnou změnu přístupu k ukládání trestu smrti. Ačkoli trest smrti zůstal i nadále součástí trestního systému, jeho využívání se oproti padesátým letům výrazně omezilo. Politické procesy postupně ustupovaly a trest smrti byl ukládán především za zvlášť závažné trestné činy, zejména vraždy a některé trestné činy proti státu.³⁴ Tento vývoj byl částečně ovlivněn snahou režimu stabilizovat společnost a zmírnit nejkřiklavější projevy represivní politiky.

V období takzvané normalizace po roce 1968 byl trest smrti nadále zachován, avšak jeho praktické uplatňování bylo poměrně omezené a probíhalo neveřejně. Popravy byly vykonávány bez širší publicity a informace o nich nebyly běžně dostupné veřejnosti. Trest smrti zůstával spíše latentní součástí trestního práva, která sice existovala, ale

³² OTÁHAL, Milan. *Opozice, moc a společnost 1948–1953*. Praha: Maxdorf, 1994, s. 67–72. ISBN 80-85800-02-6.

³³ KAPLAN, Karel. *Trestní represe v komunistickém Československu*. Brno: Doplněk, 2001, s. 89–94. ISBN 80-7239-065-4.

³⁴ FICO, Robert. *Trest smrti*. Bratislava: Kódexpress, 1998, s. 92–96. ISBN 80-967943-8-8.

nebyla již tak výrazně využívána jako v předchozích obdobích.³⁵ Přesto jeho samotná existence působila jako symbol nejvyšší možné sankce a nástroj zastrašení.

Postupně se začaly objevovat i odborné a společenské debaty o smyslu a oprávněnosti trestu smrti. V právnických a kriminologických kruzích se diskutovala otázka jeho preventivního účinku, nevratnosti a rizika justičních omylů. Tyto debaty sice nebyly veřejně příliš viditelné, ale přispívaly k postupné změně myšlení o trestu smrti jako o problematickém a krajním trestu.³⁶ Zkušenosti z politických procesů předchozích desetiletí hrály v tomto ohledu významnou roli.

Zásadní změna nastala až po roce 1989 v souvislosti s pádem komunistického režimu a obnovou demokratického právního státu. Nové politické a právní poměry kladly důraz na ochranu lidských práv a respekt k mezinárodním závazkům Československa. V tomto kontextu byl trest smrti stále více vnímán jako neslučitelný s principy demokratického právního státu a moderní trestní politiky.³⁷

Trest smrti byl v československém právním řádu upraven také v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1962. Tento zákon výslovně připouštěl trest smrti jako výjimečný trest. Podle § 29 trestního zákona mohl být trest smrti uložen pouze za trestné činy, u nichž to zákon výslovně stanovil, a to zejména za zvlášť závažné úmyslné trestné činy.³⁸

Mezi trestné činy, u nichž bylo možné uložit trest smrti, patřila například vražda podle § 219, pokud byla spáchána za zvlášť přitěžujících okolností, nebo některé trestné činy proti republice. Přestože byl trest smrti označován jako výjimečný, byl v období komunistického režimu využíván poměrně často, zejména v 50. letech, kdy měl v některých případech i politický rozměr.

K zásadní změně došlo po roce 1989. Novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. byl trest smrti zrušen a nahrazen trestem doživotního odnětí svobody jako nejpřísnější sankcí v československém trestním právu.³⁹ Tím došlo k významnému hodnotovému

³⁵ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 101–105. ISBN 978-80-87212-41-7.

³⁶ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 176–180. ISBN 978-80-206-0975-5.

³⁷ APLAN, Karel. Československo na přelomu 80. a 90. let. Brno: Doplněk, 1994, s. 58–62. ISBN 80-85765-23-9.

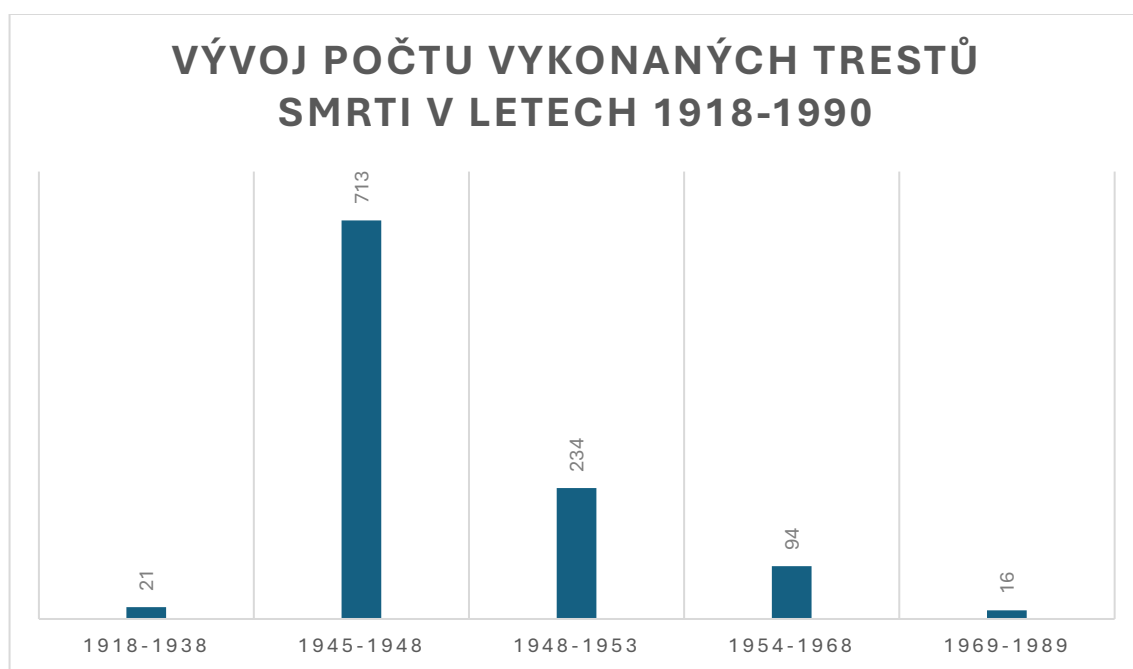
³⁸ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: Sběrka zákonů České republiky. [online]. 1961.

³⁹ ČESKO. Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: Sběrka zákonů České republiky. [online]. 1990.

posunu a k přiblížení československého právního řádu evropským standardům ochrany lidských práv.

Vyústěním tohoto vývoje bylo zrušení trestu smrti v roce 1990, kdy byl odstraněn z československého trestního práva. Tím byla završena dlouhá historická etapa, v níž trest smrti představoval součást trestního systému, byť v různých obdobích s rozdílným významem a funkcí. Zrušení trestu smrti lze považovat za jeden z významných symbolů demokratické transformace společnosti a důležitý krok směrem k ochraně základních lidských práv.

V závěru této kapitoly je pro přehlednost vývoj počtu vykonaných trestů smrti v období 1918–1990 znázorněn v tabulce. Z tabulky je patrné, že nejvyšší počet poprav byl vykonán v období poválečných retribuicí a v prvních letech komunistického režimu. V následujících desetiletích docházelo k výraznému poklesu, přičemž v období normalizace byl trest smrti vykonáván již pouze výjimečně. 40

Graf 1: Vývoj počtu vykonaných trestů smrti v letech 1918-1990

⁴⁰ KUČHTA, Josef; SCHELLE, Karel. *Trest smrti včera a dnes*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1982, s. 85–102.

3 Postoje české veřejnosti k trestu smrti

Postoje veřejnosti k trestu smrti představují významný faktor, který ovlivňuje podobu trestní politiky a celkovou společenskou debatu o ukládání nejpřísnějších trestů. Trest smrti není pouze právní institut, ale zároveň téma, které vyvolává silné emoce, etické otázky a rozdílné názory napříč společností, jejím historickým vývojem, zkušenostmi s výkonem státní moci a s aktuálním pocitem bezpečí.⁴¹

V českém prostředí je debata o trestu smrti výrazně ovlivněna historickými zkušenostmi, zejména obdobím nacistické okupace a politických represí komunistického režimu. Tyto zkušenosti přispěly k tomu, že trest smrti bývá vnímán nejen jako trestněprávní nástroj, ale také jako symbol možného zneužití moci státem. Zároveň však nelze přehlížet, že část veřejnosti trest smrti nadále považuje za spravedlivý trest za nejzávažnější trestné činy, zejména v případech brutálních násilných činů.⁴²

Postoje české veřejnosti k trestu smrti nejsou jednotné a nelze je chápat jako neměnné. Na názory jednotlivců má vliv celá řada faktorů, mezi které patří například osobní zkušenosti, mediální obraz kriminality, důvěra v justiční systém či obecný pocit bezpečí ve společnosti. Významnou roli hrají také morální a etické postoje, které se liší v závislosti na věku, vzdělání či životních hodnotách jednotlivých respondentů.⁴³

Cílem této kapitoly je analyzovat postoje české veřejnosti k trestu smrti se zaměřením na jejich vývoj v čase, hlavní argumenty pro a proti jeho existenci a faktory, které tyto postoje ovlivňují. Kapitola vychází z kombinace odborné literatury a ověřených empirických dat z výzkumů veřejného mínění, zejména z výstupů Centra pro výzkum veřejného mínění. Tato teoretická analýza zároveň vytváří základ pro praktickou část bakalářské práce, která se prostřednictvím vlastního dotazníkového šetření zaměřuje na aktuální postoje respondentů k trestu smrti a jeho případnému obnovení v České republice.

3.1 Vývoj postojů české veřejnosti k trestu smrti po roce 1989

Po roce 1989 došlo v České republice k zásadním společenským a politickým změnám, které se promítly i do oblasti trestní politiky a do vnímání trestu smrti veřejností. Přechod k demokratickému právnímu státu, důraz na ochranu lidských práv a zapojení

⁴¹ NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2008, s. 312–315. ISBN 978-80-7357-356-1.

⁴² NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 147–150. ISBN 978-80-87212-41-7.

⁴³ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 183–186. ISBN 978-80-206-0975-5.

České republiky do evropských struktur vytvořily nový rámec, v němž se otázka trestu smrti začala posuzovat odlišně než v předchozích historických obdobích. Přesto však nelze konstatovat, že by téma trestu smrti z veřejné debaty zcela vymizelo.

Postoje české veřejnosti k trestu smrti po roce 1989 byly a nadále jsou ovlivňovány jak historickou zkušeností s jeho zneužíváním v totalitních režimech, tak aktuálními společenskými událostmi. Významnou roli hrají zejména medializované případy závažné násilné kriminality, které mohou vést k obnovení diskusí o přiměřenosti trestů a o schopnosti státu účinně chránit společnost. V těchto souvislostech se trest smrti často objevuje jako krajní, avšak symbolicky silné řešení.⁴⁴

Vývoj postojů veřejnosti k trestu smrti je dlouhodobě sledován prostřednictvím výzkumů veřejného mínění, které realizuje zejména Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky. Tyto výzkumy umožňují zachytit proměny názorů veřejnosti v čase a poskytují cenný podklad pro analýzu společenských trendů. Zároveň je však nutné k výsledkům těchto výzkumů přistupovat v širším kontextu a vnímat je ve vazbě na politickou, mediální a bezpečnostní situaci ve společnosti.

Odborná literatura upozorňuje na skutečnost, že postoje k trestu smrti nejsou stabilní a mohou se měnit v závislosti na konkrétních okolnostech. Názory veřejnosti jsou často formovány emocemi, pocitem ohrožení a mírou důvěry v justiční systém. Právě důvěra v soudy a spravedlivý proces se ukazuje jako jeden z klíčových faktorů, který ovlivňuje ochotu veřejnosti akceptovat či odmítat trest smrti jako legitimní součást trestního práva.⁴⁵

V českém prostředí je navíc patrná určitá rozpolcenost postojů, kdy část veřejnosti na jedné straně respektuje mezinárodní závazky České republiky a principy ochrany lidských práv. Na druhé straně však trest smrti vnímán jako odpověď na mimořádně závažné trestné činy. Tato rozporuplnost postojů je důležitým východiskem pro další analýzu, která se v následujících částech kapitoly zaměří na konkrétní zjištění z výzkumů veřejného mínění a na jejich interpretaci v širších souvislostech.

Oficiální výzkumy veřejného mínění prováděné Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM) ukazují, že postoje české populace k trestu smrti se v průběhu let

⁴⁴ NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2008, s. 318–322. ISBN 978-80-7357-356-1.

⁴⁵ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 152–156. ISBN 978-80-87212-41-7.

výrazně měnily a odrážely historické i současné společenské vlivy. Podle výsledků šetření z roku 2025, které probíhalo v květnu a červnu na reprezentativním panelu „Naše společnost“, se 52 % **respondentů starších 15 let vyjádřilo, že trest smrti v České republice měl existovat**. Opačný názor, tedy že by trest smrti neměl existovat, uvedlo **45 % dotázaných a 3 % respondentů si nebylo jisto**.⁴⁶

V rámci stejného šetření se respondenti vyjadřovali i k různým argumentům pro a proti trestu. Mezi výroky, které podporují jeho existenci, nejvíce souhlasili s tvrzením, že trest smrti „přináší spravedlivé zadostučinění pozůstalým“ (66 %). Naopak nejnižší souhlas získal výrok, že je třeba uplatňovat princip „oko za oko, zub za zub“ (40 %).⁴⁷ U výroků, které zpochybňují existenci trestu smrti, dominovaly zejména obavy z rizika **odsouzení nevinného (81 %)** a **rizika zneužití (72 %)**.⁴⁸

Významný posun ve výsledcích lze pozorovat při porovnání s předchozím šetřením CVVM z roku 2023. V tom roce **41-42 % respondentů uvedlo, že trest smrti by měl existovat**, zatímco **51 % bylo proti** jeho existenci.⁴⁹ Tento trend znamenal, že poprvé od začátku pravidelného monitorování v roce 1992 převážili odpůrci nad zastánci trestu smrti, což samostatně odráželo změnu veřejných postojů.

Historická data z CVVM z doby dřívějších průzkumů ukazují, že v devadesátých letech byla podpora trestu smrti mnohem vyšší. Například výzkum z roku 2005 zaznamenal, že **57 % občanů bylo pro existenci trestu smrti, zatímco 30 % bylo proti**.

⁵⁰ Tento plánovaný trend potvrzuje, že v dlouhodobém horizontu se celkový postoj české

⁴⁶ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje veřejnosti k trestu smrti – květen/červen 2025. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2025. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/6141-postoje-verejnosti-k-trestu-smrti-kveten-2025> [cit. 27. 1. 2026].

⁴⁷ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje veřejnosti k trestu smrti – květen/červen 2025. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2025. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/6141-postoje-verejnosti-k-trestu-smrti-kveten-2025> [cit. 27. 1. 2026].

⁴⁸ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje veřejnosti k trestu smrti – květen/červen 2025. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2025. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/6141-postoje-verejnosti-k-trestu-smrti-kveten-2025> [cit. 27. 1. 2026].

⁴⁹ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje občanů k trestu smrti – duben/květen 2023. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2023. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/5708-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-duben-kveten-2023> [cit. 27. 1. 2026].

⁵⁰ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoj občanů k trestu smrti. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-y-bezpecnost/1075-postoj-obcanu-k-trestu-smrti> [cit. 27. 1. 2026].

veřejnosti postupně mění a že míra souhlasu se trestem smrti kolísá podle měnícího se sociálního kontextu.

Celkově tedy data naznačují, že postoje české veřejnosti k trestu smrti nejsou statické, ale reagují na aktuální společenské podmínky, historický kontext a diskusi o spravedlnosti a ochraně společnosti. Tento vývoj bude dále porovnán s výsledky vlastního dotazníkového šetření v praktické části práce.

3.2 Argumenty pro trest smrti

Argumenty pro existenci trestu smrti se v odborné literatuře i ve veřejné debatě objevují dlouhodobě a zpravidla vycházejí z přesvědčení, že trestní právo má především chránit společnost před nejzávažnější kriminalitou. Zastánci trestu smrti jej vnímají jako krajní, ale v určitých případech oprávněný prostředek, který má reagovat na činy s mimořádně vysokou společenskou škodlivostí, zejména na úmyslně a brutální vraždy.⁵¹

Jedním z nejčastěji uváděných argumentů pro trest smrti je **ochrana společnosti**. Podle tohoto názoru trest smrti zajišťuje, že pachatel nejzávažnějších trestných činů již nemůže znovu ohrozit život nebo zdraví dalších osob. Zastánci tohoto argumentu často poukazují na případy recidivy u násilných pachatelů a vyjadřují nedůvěru v to, že i doživotní trest odnětí svobody dokáže stoprocentně zabránit dalšímu nebezpečnému jednání.⁵²

Dalším významným argumentem je **spravedlivá odplata za spáchaný čin**. Trest smrti je v tomto pojetí chápán jako odpovídající reakce na zcela výjimečné trestné činy, především na úmyslné usmrcení více osob nebo vraždy spojené s mimořádnou brutalitou. Tento argument vychází z přesvědčení, že některé činy jsou natolik závažné, že žádný jiný trest nemůže odpovídat způsobené újmě. Trest smrti je zde vnímán jako výraz morálního odsouzení pachatele ze strany společnosti.⁵³

Často zmiňovaným argumentem je rovněž **odstrašující účinek trestu smrti**. Podle zastánců tohoto názoru hrozba nejvyššího trestu může potenciální pachatele odradit od spáchaní závažné trestné činnosti. I když je otázka skutečné účinnosti tohoto argumentu předmětem odborných diskusí, v části veřejnosti přetrvává přesvědčení, že

⁵¹ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 201–204. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁵² FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998, s. 45–49. ISBN 80-967943-8-8.

⁵³ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 161–165. ISBN 978-80-87212-41-7.

existence trestu smrti má silný preventivní účinek, zejména v porovnání s jinými druhy trestů.⁵⁴

V neposlední řadě se objevuje také argument, podle něhož **doživotní trest odnětí svobody není dostatečným řešením**. Zastánci trestu smrti poukazují na vysoké finanční náklady spojené s dlouhodobým vězněním pachatelů a na skutečnost, že pachatel je po celý život udržován státem. Tento pohled často rezonuje zejména v situacích, kdy je trestná činnost vnímána jako mimořádně krutá nebo bezcitná.⁵⁵

Uvedené argumenty tvoří základ, z něhož vycházejí zastánci trestu smrti jak v odborných diskusích, tak ve veřejném prostoru. V následující části kapitoly bude pozornost zaměřena na to, jak se tyto argumenty konkrétně promítají do postojů české veřejnosti a jak jsou reflektovány ve výzkumech veřejného mínění.

Argumenty ve prospěch trestu smrti se neobjevují pouze v odborné literatuře, ale výrazně se promítají také do názorů české veřejnosti. Výzkumy veřejného mínění dlouhodobě ukazují, že část společnosti vnímá trest smrti především jako reakci na mimořádně závažnou kriminalitu, která vyvolává silné emoce a pocit ohrožení. V těchto případech bývá trest smrti chápán jako krajní, ale pochopitelné řešení situací, kdy selhávají jiné tresty.⁵⁶

Významnou roli v utváření těchto postojů hraje mediální obraz kriminality. Závažné trestné činy, zejména brutální vraždy, teroristické útoky nebo násilí na dětech, jsou v médiích často prezentovány velmi emotivním způsobem. To může vést k posilování přesvědčení, že běžné tresty nejsou dostatečné a že stát by měl disponovat možností uložit nepřísňější sankci. Argumenty ochrany společnosti se tak v očích veřejnosti propojuje s požadavkem na rychlou a jednoznačnou spravedlnost.⁵⁷

Dalším faktorem, který podporuje argumenty pro trest smrti, je **nedůvěra v justiční systém**. Část veřejnosti se domnívá, že soudy nejsou vždy schopny účinně a spravedlivě potrestat pachatele nejzávažnějších trestných činů. V tomto kontextu je trest smrti vnímán jako nástroj, který symbolizuje rozhodnost státu a jasnou hranici mezi

⁵⁴ NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2008, s. 334–337. ISBN 978-80-7357-356-1.

⁵⁵ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 210–212. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁵⁶ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 168–171. ISBN 978-80-87212-41-7.

⁵⁷ NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2008, s. 340–344. ISBN 978-80-7357-356-1.

přijatelným a nepřijatelným jednáním. Tento postoj je často spojován s přesvědčením, že doživotní trest odnětí svobody nemusí být dostatečně přísný ani účinný.⁵⁸

Zastánci trestu smrti z řad veřejnosti rovněž poukazují na morální rozměr trestu. V jejich pojetí je trest smrti vyjádřením spravedlivé odplaty a ochrany hodnot, na nichž společnost stojí, zejména hodnoty lidského života. Paradoxně je právě důraz na ochranu života jedním z argumentů, který bývá používán na podporu trestu smrti, a to ve smyslu ochrany života nevinných obětí před pachateli, kteří jej vědomě a úmyslně porušili.⁵⁹

Lze tedy konstatovat, že argumenty pro trest smrti v české společnosti nevycházejí pouze z právních úvah, ale jsou úzce propojeny s emocemi, pocitem bezpečí a důvěrou ve fungování státu. Tyto argumenty tvoří důležitou součást veřejné debaty a je nezbytné je zohlednit při hodnocení celkových postojů společnosti k trestu smrti.

Tento závěr podporují také výsledky výzkumů veřejného mínění, které se zaměřují na vnímání bezpečnosti a důvěru veřejnosti v instituce státu. Výzkumy Centra pro výzkum veřejného mínění dlouhodobě ukazují, že pocit bezpečí ve společnosti a míra důvěry v justiční systém patří mezi klíčové faktory ovlivňující názory občanů na přísnost trestů. V situacích, kdy veřejnosti vyjadřuje obavy o vlastní bezpečnost nebo nedostatečnou důvěru v schopnost státu účinně postihovat závažnou kriminalitu, se častěji objevují požadavky na zpřísnění trestní politiky, včetně podpory nejpřísnější sankcí.⁶⁰

Argumenty pro trest smrti představují významnou a dlouhodobě přítomnou součást odborné i veřejné debaty o trestní politice státu. Jak bylo v této kapitole uvedeno, zastánci trestu smrti jej vnímají především jako krajní, avšak v určitých případech oprávněný nástroj reakce na nejzávažnější trestnou činnost. Trest smrti je v tomto pojetí chápán zejména jako prostředek ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli a jako symbol rozhodného postupu státu vůči činům s mimořádně vysokou společenskou škodlivostí.

⁵⁸ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 215–219. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁵⁹ FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998, s. 53–56. ISBN 80-967943-8-8.

⁶⁰ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Důvěra vybraným institucím veřejného života – červen 2024. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2024. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/duvera-vybranym-institucim-verejneho-zivota-cerven-2024> [cit. 27. 1. 2026].

Významným prvkem argumentace ve prospěch trestu smrti je rovněž představa spravedlivé odplaty. Pro část společnosti představuje trest smrti odpovídající reakci na činy, které jsou vnímány jako natolik závažné, že je nelze vyvážit žádným jiným druhem trestu. Tento pohled vychází z morálního přesvědčení, že pachatel, který úmyslně připravil jiného člověka o život, ztrácí právo na vlastní život. Trest smrti je zde chápán jako výraz spravedlnosti a morálního odsouzení jednání, které překračuje hranice společenské tolerance.

Dalším často uváděným argumentem je očekávaný preventivní a odstrašující účinek trestu smrti. Ačkoli je účinnost tohoto argumentu předmětem odborných diskusí, v části veřejnosti přetrvává přesvědčení, že existence nejpřísnějšího trestu může odradit potenciální pachatele od spáchání mimořádně závažné trestné činnosti. Tento názor je často spojován s představou, že stát musí disponovat dostatečně silnými nástroji k ochraně svých občanů a k udržení veřejného pořádku.

Argumenty pro trest smrti jsou rovněž ovlivněny subjektivním pocitem bezpečí a důvěrou veřejnosti ve fungování trestního systému. V situacích, kdy veřejnost vnímá kriminalitu jako závažný problém nebo má pochybnosti o účinnosti soudních rozhodnutí a výkonu trestů, se častěji objevují požadavky na zpřísnění trestní politiky. Trest smrti je v tomto kontextu chápán jako symbol jistoty a definitivního řešení, které vylučuje možnost dalšího ohrožení společnosti ze strany pachatele.

Lze tedy konstatovat, že argumenty pro trest smrti nevycházejí pouze z právních úvah, ale jsou úzce propojeny s emocemi, hodnotovým nastavením společnosti a vnímáním spravedlnosti. Tyto argumenty tvoří důležitou součást veřejné debaty a pomáhají vysvětlit, proč část české veřejnosti i nadále podporuje existenci trestu smrti nebo jeho případné obnovení. Zároveň však vytvářejí kontrast k argumentům proti trestu smrti, které budou rozpracovány v následující kapitole a které staví na ochraně lidských práv, riziku justičních omylů a mezinárodních závazcích moderního demokratického státu.

3.3 Argumenty proti trestu smrti

Argumenty proti trestu smrti vycházejí především z přesvědčení, že stát by neměl disponovat právem vzít lidský život, a to ani v případě nejzávažnější trestné činnosti. Odpůrci trestu smrti poukazují na řadu právních, etických i praktických problémů, které jsou s jeho existencí spojeny. Nejčastěji zmiňovaným a zároveň nejzávažnějším

argumentem je riziko **justičního omylu**, tedy možnost odsouzení a popravy nevinné osoby.⁶¹

Justiční omyl představuje zásadní problém zejména z důvodu **nevratnosti trestu smrti**. Na rozdíl od jiných trestů, jako je trest odnětí svobody, nelze po vykonání trestu smrti napravit případné pochybení soudního rozhodnutí. Pokud je později prokázána nevina odsouzeného, není již možné vrátit život ani poskytnout skutečnou nápravu způsobené křivdy. Právě tato nevratnost činí trest smrti zcela výjimečným a problematickým nástrojem trestní politiky.⁶²

Odborná literatura i empirické poznatky ze zahraničí potvrzují, že k justičním omylům dochází i v právních systémech, které jsou považovány za vyspělé a relativně spolehlivé. Chyby mohou vznikat v různých fázích trestního řízení, například při vyšetřování, hodnocení důkazů, svědeckých výpovědích nebo v důsledku nátlaku na obviněné. Tyto skutečnosti zpochybňují představu, že by bylo možné dosáhnout stoprocentní jistoty viny ve všech případech.⁶³

Riziko justičního omylu je zároveň jedním z hlavních důvodů, proč část veřejnosti trest smrti odmítá. Výzkumy veřejného mínění ukazují, že obava z odsouzení nevinného patří mezi nejčastěji uváděné argumenty proti trestu smrti. Tento postoj je založen na přesvědčení, že žádný stát ani justiční systém nemůže garantovat absolutní neomylnost při rozhodování o vině a trestu.⁶⁴

Odmítání trestu smrti je dlouhodobě podporováno také mezinárodními organizacemi zaměřenými na ochranu lidských práv. Například Organizace spojených národů považuje trest smrti za trest, který je v rozporu s moderním pojetím lidských práv, a opakovaně vyzývá členské státy k jeho úplnému zrušení. Valné shromáždění OSN v několika rezolucích zdůraznilo, že trest smrti představuje porušení práva na život a může být považován za nelidské a ponižující zacházení.⁶⁵

⁶¹ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 221–224. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁶² NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010, s. 173–176. ISBN 978-80-87212-41-7.

⁶³ MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Praha: Rybka, 2001, s. 412–415. ISBN 80-86182-39-8.

⁶⁴ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje veřejnosti k trestu smrti – květen/červen 2025. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2025. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevny-bezpecnost/6141-postoje-verejnosti-k-trestu-smrti-kveten-2025> [cit. 27. 1. 2026].

⁶⁵ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Moratorium on the use of the death penalty. United Nations, 2020. Dostupné z: <https://www.un.org> [cit. 27. 1. 2026].

Významným zdrojem argumentace proti trestu smrti jsou také materiály Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva, který upozorňuje na nerovné uplatňování trestu smrti, zejména vůči sociálně slabším skupinám, menšinám nebo osobám s omezeným přístupem ke kvalitní právní obraně. Tyto skutečnosti podle OSN zvyšují riziko nespravedlivých rozsudků a posilují argument, že trest smrti nelze považovat za spravedlivý a rovný trest.⁶⁶

K dlouhodobým odpůrcům trestu smrti patří rovněž mezinárodní nevládní organizace, například Amnesty International, která systematicky dokumentuje případy výkonu trestu smrti po celém světě. Amnesty International poukazuje nejen na riziko justičních omylů, ale také na skutečnost, že trest smrti není prokazatelně účinnější v prevenci závažné kriminality než jiné tresty. Organizace zároveň zdůrazňuje, že státy, které trest smrti zrušily, nezaznamenaly nárůst nejzávažnější trestné činnosti.⁶⁷

Z evropského pohledu je důležitý rovněž postoj Evropské unie, která považuje zrušení trestu smrti za základní hodnotu a podmínku respektování lidských práv. Evropská unie aktivně vystupuje proti trestu smrti i na mezinárodní úrovni a jeho existence je neslučitelná s členstvím v evropských integračních strukturách.⁶⁸ Tyto skutečnosti dále posilují argument, že trest smrti nemá v moderním demokratickém státě své místo.

Argumenty proti trestu smrti tvoří ucelený soubor právních, etických i praktických důvodů, které vedly k jeho postupnému opuštění ve většině demokratických států. Jak vyplývá z předchozích částí kapitoly, mezi nejzásadnější protiargumenty patří zejména riziko justičního omylu, nevratnost trestu, rozpor s ochranou lidských práv a nesoulad s mezinárodními závazky moderních států. Tyto skutečnosti výrazně oslabují legitimitu trestu smrti jako prostředku trestní politiky.

Významným aspektem argumentace proti trestu smrti je skutečnost, že stát, který uplatňuje tento trest, přebírá odpovědnost za nevratné rozhodnutí o životě jednotlivce. V případě selhání soudního systému nebo objevení nových důkazů již neexistuje možnost

⁶⁶ OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Death penalty. OHCHR, 2024. Dostupné z: <https://www.ohchr.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁶⁷ AMNESTY INTERNATIONAL. Death penalty. London: Amnesty International, 2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁶⁸ EVROPSKÁ UNIE. EU policy on the death penalty. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu> [cit. 27. 1. 2026].

nápravy. Tento fakt je v odborné literatuře často považován za zásadní důvod, proč by trest smrti neměl být součástí moderního trestního práva.

Další důležitý argument spočívá v hodnotovém nastavení společnosti. Odmítání trestu smrti je v současném evropském prostoru chápáno jako projev respektu k lidské důstojnosti a základním právům. Skutečnost, že většina evropských států trest smrti zrušila, naznačuje posun od represivního pojetí trestání k důrazu na ochranu lidských práv, prevenci kriminality a resocializaci pachatelů.

Argumenty proti trestu smrti však nelze vnímat izolovaně od postojů veřejnosti. Přestože odborné a mezinárodní instituce trest smrti odmítají, část veřejnosti jej stále považuje za spravedlivý trest za nejzávažnější trestné činy. Tento rozpor mezi odborným přístupem a názory části společnosti vytváří prostor pro další diskusi a zdůrazňuje význam zkoumání veřejného mínění v této oblasti.

Z uvedených důvodů je zřejmé, že otázka trestu smrti zůstává i v současnosti aktuálním a společensky citlivým tématem. Argumenty proti jeho existenci představují důležitý rámec pro hodnocení trestní politiky státu a tvoří zároveň východisko pro praktickou část této bakalářské práce, která se prostřednictvím dotazníkového šetření zaměřuje na zjištění aktuálních postojů české veřejnosti k trestu smrti a jeho případnému obnovení.

4 Mezinárodní srovnání a aktuální způsoby trestu smrti

Trest smrti je tématem, které výrazně přesahuje rámec vnitrostátní trestní politiky a je předmětem dlouhodobé mezinárodní diskuse. Přístup jednotlivých států k tomuto trestu se liší v závislosti na historickém vývoji, kulturních tradicích, právním systému i hodnotovém nastavení společnosti. Zatímco některé státy trest smrti zcela zrušily a považují jej za nepřijatelný, jiné jej nadále zachovávají a uplatňují jako krajní prostředek trestní represe.⁶⁹

Cílem této kapitoly je zasadit problematiku trestu smrti do širšího mezinárodního kontextu a porovnat vybrané přístupy k jeho uplatňování. Mezinárodní srovnání umožňuje lépe pochopit, jakým způsobem se jednotlivé státy vyrovnávají s otázkou trestání nejzávažnější kriminality a jaké argumenty stojí za zachováním či zrušením trestu

⁶⁹ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. The Death Penalty: A Worldwide Perspective. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 3–7. ISBN 978-0-19-870251-9.

smrti. Zároveň poskytuje důležitý rámec pro hodnocení české debaty o trestu smrti a jeho případném obnovení.⁷⁰

Zvláštní pozornost je věnována evropskému prostoru, který je v současnosti považován za region s jednoznačným odmítnutím trestu smrti. Evropský přístup je založen na důrazu na ochranu lidských práv a lidské důstojnosti a je zakotven v řadě mezinárodních právních dokumentů. Vedle Evropy se kapitola zaměřuje také na Spojené státy americké, které představují specifický model zachování trestu smrti v rámci demokratického právního systému. Závěrečná část kapitoly se pak věnuje aktuálním způsobům výkonu trestu smrti ve světě a jejich vývoji v posledních desetiletích.⁷¹

4.1 Evropa a zrušení trestu smrti

Evropa je v současnosti považována za region, v němž je trest smrti jednoznačně odmítán a jeho zákaz je považován za standard ochrany lidských práv. Tento stav však nevznikl náhle, ale je výsledkem dlouhodobého historického vývoje, který byl ovlivněn společenskými změnami, zkušenostmi s totalitními režimy a postupným posilováním mezinárodní ochrany základních práv. Zrušení trestu smrti se v evropském prostoru stalo symbolem demokratizace a humanizace trestního práva.⁷²

Evropský přístup k trestu smrti je často prezentován jako modelový příklad odmítnutí represivních forem trestání ve prospěch ochrany lidské důstojnosti a práva na život. Pro pochopení tohoto postoje je však nezbytné se nejprve zaměřit na historický vývoj trestu smrti v Evropě a na okolnosti, které vedly k jeho postupnému zrušení.

4.1.1 Historický vývoj trestu smrti v Evropě

Trest smrti byl po dlouhá staletí běžnou součástí evropských právních systémů a byl ukládán za široké spektrum trestných činů. V minulosti byl výkon trestu smrti často veřejný a měl plnit nejen represivní, ale také odstrašující a symbolickou funkci. Z dnešního pohledu lze konstatovat, že byl tento trest ukládán i za činy, které by v

⁷⁰ CHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 245–248. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁷¹ AMNESTY INTERNATIONAL. Death penalty worldwide. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁷² RADA EVROPY. Abolition of the death penalty in Europe. Dostupné z: <https://www.coe.int> [cit. 27. 1. 2026].

současnosti nebyly považovány za natolik závažné, aby odůvodňovaly uložení nejpřísnější sankce.⁷³

Zásadní změna v přístupu k trestu smrti nastala v Evropě především po druhé světové válce. Zkušenosti s nacistickými a později komunistickými represivními režimy, které trest smrti zneužívaly k likvidaci politických odpůrců, vedly k postupnému přehodnocování role státu v otázce trestání. Trest smrti začal být stále častěji vnímán jako nástroj, který je snadno zneužitelný a neslučitelný s ochranou základních práv.⁷⁴

V druhé polovině 20. století začaly evropské státy trest smrti postupně omezovat a následně rušit. Nejprve docházelo k jeho odstranění v době míru, později i v době války. Tento proces byl podpořen rozvojem mezinárodního práva a vznikem nadnárodních institucí, které kladly důraz na ochranu práva na život a lidské důstojnosti. Zrušení trestu smrti se postupně stalo jednou z podmínek členství v evropských integračních strukturách.⁷⁵

Historický vývoj trestu smrti v Evropě tak ukazuje jasný posun od represivního pojetí trestání k humanistickému přístupu, který staví do popředí ochranu lidských práv. Tento vývoj tvoří základ současného evropského konsenzu o nepřijatelnosti trestu smrti a je klíčový pro pochopení jeho úplného zákazu v evropském prostoru.

4.1.2 Rada Evropy a právní zákaz trestu smrti

Zásadní roli v úplném zrušení trestu smrti v evropském prostoru sehrála Rada Evropy, která se dlouhodobě profiluje jako klíčová mezinárodní organizace v oblasti ochrany lidských práv. Prostřednictvím svých právních nástrojů vytvořila jednotný rámec, jenž postupně vedl k zákazu trestu smrti ve všech členských státech. Tento proces byl výsledkem snahy zabránit opakování zneužívání trestního práva a posílit ochranu práva na život jako základního lidského práva.⁷⁶

Základním dokumentem v oblasti ochrany lidských práv v Evropě je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Původní znění Úmluvy trest smrti

⁷³ MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost. Praha: Rybka, 2001, s. 67–72. ISBN 80-86182-39-8.

⁷⁴ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 251–255. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁷⁵ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. The Death Penalty: A Worldwide Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 55–60. ISBN 978-0-19-870251-9.

⁷⁶ RADA EVROPY. Abolition of the death penalty in Europe. Dostupné z: <https://www.coe.int> [cit. 27. 1. 2026].

výslovně nezakazovalo, avšak umožňovalo jeho ukládání pouze ve výjimečných případech. Postupem času však došlo k zásadnímu posunu v hodnotovém pojetí ochrany lidských práv, což vedlo k přijetí dodatkových protokolů, které trest smrti postupně zcela vyloučily.⁷⁷

Prvním významným krokem byl Protokol č. 6 k Evropské úmluvě, který zakázal trest smrti v době míru. Tento protokol představoval důležitý mezník v evropském přístupu k trestní politice a stal se symbolem humanizace trestního práva. Členské státy Rady Evropy, které se k tomuto protokolu připojily, se zavázaly, že trest smrti již nebudou ukládat ani vykonávat v běžných podmínkách.⁷⁸

Dalším a definitivním krokem bylo přijetí Protokolu č. 13, jenž zakazuje trest smrti za všech okolností, tedy i v době války nebo bezprostředního ohrožení státu. Tento protokol vytvořil absolutní zákaz trestu smrti a jednoznačně vymezil evropský prostor jako oblast, kde je tento trest považován za nepřijatelný. Ratifikace Protokolu č. 13 se stala jedním z klíčových kritérií členství v Radě Evropy a potvrdila jednotný postoj evropských států k ochraně práva na život.⁷⁹

Česká republika se k těmto závazkům připojila v rámci svého vstupu do Rady Evropy a následného zapojení do evropských integračních struktur. Zákaz trestu smrti je tak v českém právním řádu nejen výsledkem vnitrostátního vývoje, ale také důsledkem mezinárodních závazků, které jsou pro Českou republiku právně závazné. Jakékoli obnovení trestu smrti by proto bylo v přímém rozporu s těmito závazky a vyžadovalo by zásadní změnu mezinárodněprávního postavení státu.⁸⁰

Role Rady Evropy v otázce trestu smrti tak potvrzuje, že jeho zrušení není pouze otázkou jednotlivých národních rozhodnutí, ale výsledkem širšího evropského konsenzu o ochraně lidských práv. Tento konsenzus významně ovlivňuje i současnou debatu o trestu smrti a představuje pevný právní rámec, z něhož evropské státy při tvorbě trestní politiky vycházejí.

⁷⁷ RADA EVROPY. European Convention on Human Rights. Dostupné z: <https://www.echr.coe.int> [cit. 27. 1. 2026].

⁷⁸ RADA EVROPY. Protocol No. 6 to the European Convention on Human Rights. Dostupné z: <https://www.coe.int> [cit. 27. 1. 2026].

⁷⁹ RADA EVROPY. Protocol No. 13 to the European Convention on Human Rights. Dostupné z: <https://www.coe.int> [cit. 27. 1. 2026].

⁸⁰ SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 260–263. ISBN 978-80-206-0975-5.

4.2 Spojené státy americké

Spojené státy americké představují v oblasti trestu smrti specifický a zároveň často diskutovaný případ mezi demokratickými státy. Na rozdíl od evropského prostoru, kde byl trest smrti zcela zrušen, je v USA tento trest nadále součástí trestního práva, a to i přesto, že zde rovněž existuje silná debata o jeho etičnosti, účinnosti a souladu s ochranou lidských práv. Americký přístup k trestu smrti je tak často vnímán jako kontrast k evropskému modelu založenému na absolutním zákazu tohoto trestu.⁸¹

Specifičnost amerického systému spočívá především ve federálním uspořádání státu. Trest smrti je v USA upraven jak na federální úrovni, tak na úrovni jednotlivých států, přičemž mezi nimi existují výrazné rozdíly. Některé státy trest smrti zachovávají a vykonávají, jiné jej formálně zrušily nebo dlouhodobě neuplatňují. Tento stav vede k situaci, kdy je trest smrti v rámci jednoho státu považován za legitimní, zatímco v jiném je zcela nepřijatelný.⁸²

Americká debata o trestu smrti je ovlivněna historickými, kulturními i společenskými faktory. Trest smrti byl ve Spojených státech dlouhou dobu považován za běžnou součást trestní justice a za legitimní prostředek boje proti závažné kriminalitě. Zároveň je však v posledních desetiletích patrný postupný posun v přístupu k tomuto trestu, který se projevuje snižujícím se počtem jeho výkonů, rostoucím počtem států, jež jej zrušily, a sílící veřejnou diskusí o jeho opodstatněnosti.⁸³

Významnou roli v americkém kontextu hraje také otázka spravedlnosti a rovnosti před zákonem. Kritici trestu smrti v USA upozorňují na rozdíly v jeho uplatňování v závislosti na rase pachatele, sociálním postavení či kvalitě právního zastoupení. Tyto skutečnosti přispívají k intenzivní odborné i veřejné debatě o tom, zda je trest smrti v americkém právním systému slučitelný s principy spravedlnosti a ochrany základních práv.⁸⁴

Spojené státy americké tak představují komplexní a vnitřně rozdělený model přístupu k trestu smrti, který nelze hodnotit jednotně. Pro hlubší pochopení amerického

⁸¹ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. *The Death Penalty: A Worldwide Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 175–180. ISBN 978-0-19-870251-9.

⁸² GARLAND, David. *Punishment and Modern Society: A Study in Social Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1990, s. 201–205. ISBN 978-0-19-876329-9.

⁸³ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. Facts about the death penalty. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁸⁴ AMNESTY INTERNATIONAL. USA: Death penalty and discrimination. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

přístupu je proto nezbytné se zaměřit jednak na rozdíly mezi federální a státní úrovní, jednak na argumenty, které vedou část americké společnosti k zachování trestu smrti navzdory rostoucí kritice.

Vedle Spojených států amerických existují i další státy, kde je trest smrti nadále vykonáván. Mezi země s nejvyšším počtem vykonaných poprav patří dlouhodobě Čína, která je často označována za stát s největším absolutním počtem vykonaných trestů smrti, přestože oficiální statistiky nejsou veřejně dostupné. Významný počet poprav je zaznamenáván rovněž v Íránu, kde je trest smrti ukládán nejen za vraždy, ale také za některé drogové delikty a další závažné trestné činy.

Trest smrti je nadále vykonáván také v Saúdské Arábii, kde vychází z právního systému založeného na islámském právu. Sankce může být ukládána za závažné násilné trestné činy, ale i za jiné skutky vymezené národní legislativou. Zajímavým příkladem je rovněž Japonsko, které je demokratickým státem a současně si institut trestu smrti zachovává. Popravy jsou zde vykonávány oběšením a veřejnost je o jejich provedení informována až po samotném výkonu trestu.

Rozdílné přístupy jednotlivých států ukazují, že otázka trestu smrti je výrazně ovlivněna historickými, kulturními i právními tradicemi dané země. Zatímco většina evropských států trest smrti zcela zrušila, v některých částech světa zůstává nadále součástí trestní politiky a je považován za legitimní nástroj reakce na nejzávažnější trestné činy.⁸⁵

4.2.1 Federální a státní úroveň trestu smrti v USA

Jedním z nejvýraznějších rysů amerického přístupu k trestu smrti je jeho úprava na dvou úrovních, a to na úrovni federální a na úrovni jednotlivých států. Tento systém vyplývá z federálního uspořádání Spojených států amerických, kdy mají jednotlivé státy široké pravomoci v oblasti trestního práva. V důsledku toho neexistuje jednotný přístup k trestu smrti v rámci celých USA, ale dochází k výrazným rozdílům mezi jednotlivými státy.

Na federální úrovni je trest smrti zakotven v právním řádu Spojených států a může být uložen za vybrané zvlášť závažné trestné činy, jako jsou například teroristické útoky,

⁸⁵ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. *The Death Penalty: A Worldwide Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 230–268. ISBN 978-0-19-870251-9.

špionáž nebo vraždy spáchané za specifických okolností. Federální trest smrti je uplatňován relativně zřídka, avšak jeho existence potvrzuje, že tento trest je i nadále považován za legitimní součást amerického trestního systému.⁸⁶

Zcela odlišná situace panuje na úrovni jednotlivých států. Některé státy trest smrti zachovávají a aktivně jej vykonávají, zatímco jiné jej zrušily nebo dlouhodobě neuplatňují. Rozdíly mezi státy se týkají nejen samotné existence trestu smrti, ale také způsobů jeho výkonu, okruhu trestných činů, za které může být uložen, a procesních pravidel trestního řízení. Tento stav vede k tomu, že pachatelé obdobných trestných činů mohou být v různých státech potrestáni zcela odlišným způsobem.⁸⁷

V posledních desetiletích lze ve Spojených státech amerických pozorovat trend postupného omezování trestu smrti na státní úrovni. Rostoucí počet států trest smrti zrušil nebo zavedl moratorium na jeho výkon. Tento vývoj je ovlivněn především obavami z justičních omylů, vysokými finančními náklady na vedení trestních řízení v případech trestu smrti a také změnami ve veřejném mínění. Přesto však existují státy, které trest smrti nadále považují za důležitý nástroj trestní politiky.⁸⁸

Rozdíly mezi federální a státní úrovní vytvářejí v americkém trestním systému značnou míru právní roztříštěnosti. Tento stav je často předmětem kritiky, neboť může vést k nerovnému zacházení s pachateli a k rozdílné ochraně základních práv v závislosti na místě spáchání trestného činu. Na druhou stranu je tento systém zastánci federálního uspořádání obhajován jako projev autonomie jednotlivých států a jejich práva rozhodovat o podobě trestní politiky.⁸⁹

Federální a státní úroveň trestu smrti v USA tak ilustrují složitost amerického přístupu k tomuto trestu a zároveň poukazují na výrazný kontrast s evropským modelem, který je založen na jednotném a absolutním zákazu trestu smrti.

⁸⁶ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. *The Death Penalty: A Worldwide Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 181–185. ISBN 978-0-19-870251-9.

⁸⁷ GARLAND, David. *Punishment and Modern Society: A Study in Social Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1990, s. 206–210. ISBN 978-0-19-876329-9.

⁸⁸ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. State by state database. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁸⁹ AMNESTY INTERNATIONAL. United States of America: Death penalty. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

4.2.2 Argumenty pro zachování trestu smrti v USA

Argumenty pro zachování trestu smrti ve Spojených státech amerických vycházejí z odlišného historického, kulturního a společenského kontextu, než jaký je typický pro evropské státy. Pro část americké společnosti je trest smrti dlouhodobě vnímán jako legitimní a spravedlivý nástroj trestní politiky, zejména v reakci na nejzávažnější formy násilné kriminality. Tento postoj je často spojován s důrazem na odpovědnost jednotlivce za své jednání a s tradičním pojetím spravedlnosti.⁹⁰

Jedním z nejčastěji uváděných argumentů pro zachování trestu smrti v USA je ochrana společnosti. Zastánci tohoto trestu tvrdí, že trest smrti představuje definitivní řešení, které zcela vylučuje možnost recidivy pachatele. Tento argument je v americkém prostředí často spojován s obavami z násilné kriminality a s přesvědčením, že stát musí disponovat dostatečně silnými nástroji k ochraně svých občanů.⁹¹

Dalším významným argumentem je princip spravedlivé odplaty. V americké společnosti je trest smrti v některých případech chápán jako odpovídající trest za mimořádně brutální činy, zejména za úmyslné vraždy více osob nebo vraždy spojené s dalšími závažnými okolnostmi. Tento pohled vychází z přesvědčení, že pachatel, který vědomě a úmyslně připraví jiného o život, by měl nést nejvyšší možnou odpovědnost za své jednání.⁹²

Zastánci trestu smrti v USA rovněž poukazují na jeho údajný odstrašující účinek. Podle tohoto názoru hrozba nejpřísnějšího trestu může potenciální pachatele odradit od spáchání nejzávažnější trestné činnosti. Přestože je účinnost tohoto argumentu předmětem dlouhodobých odborných sporů, v části americké veřejnosti přetrvává přesvědčení, že trest smrti má silný preventivní význam, zejména ve srovnání s trestem doživotního odnětí svobody.⁹³

Specifickým rysem americké debaty o trestu smrti je také důraz na práva obětí a jejich pozůstalých. Trest smrti je v tomto kontextu často prezentován jako forma

⁹⁰ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. *The Death Penalty: A Worldwide Perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 186–190. ISBN 978-0-19-870251-9.

⁹¹ GARLAND, David. *Punishment and Modern Society: A Study in Social Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1990, s. 211–215. ISBN 978-0-19-876329-9.

⁹² SCHREIBER, Helmut. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 270–273. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁹³ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Deterrence and the death penalty*. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org> [cit. 27. 1. 2026].

zadosti učinění a uzavření pro rodiny obětí. Tento argument má silný emocionální rozměr a výrazně ovlivňuje veřejnou podporu trestu smrti v některých státech USA.⁹⁴

Argumenty pro zachování trestu smrti jsou v americkém prostředí dále posilovány principem autonomie jednotlivých států. Státy, které trest smrti zachovávají, jej často považují za součást své trestní politiky a za projev práva rozhodovat o otázkách trestání bez zásahů federální moci. Tento postoj přispívá k tomu, že trest smrti zůstává v USA předmětem intenzivní politické i právní debaty a že jeho úplné zrušení na celostátní úrovni zatím nenastalo.

4.3 Aktuální způsoby výkonu trestu smrti

V současné době se způsoby výkonu trestu smrti v jednotlivých státech liší a odrážejí jak historický vývoj, tak snahu o „humanizaci“ tohoto trestu. Přestože je trest smrti v mnoha částech světa zrušen, v některých státech je nadále vykonáván a existuje několik metod, které jsou považovány za oficiální způsoby jeho provedení. Tyto metody jsou často předmětem odborné i veřejné kritiky, zejména z hlediska jejich slučitelnosti s ochranou lidských práv.⁹⁵

Nejrozšířenějším způsobem výkonu trestu smrti v současnosti je smrtící injekce, která je používána zejména ve Spojených státech amerických, ale také v některých dalších zemích. Tento způsob byl zaveden s cílem nahradit dřívější metody, jako byla elektrická křesla nebo plynové komory, a měl být vnímán jako méně krutý a více „humánní“. V praxi se však smrtící injekce stala předmětem kritiky kvůli problémům s dostupností látek, odbornosti personálu a případům, kdy výkon trestu probíhal komplikovaně a prodlužoval utrpení odsouzeného.⁹⁶

Dalšími způsoby výkonu trestu smrti, které jsou ve světě nadále používány, jsou zastřelení, oběšení, setnutí hlavy nebo ukamenování, přičemž jejich využití je typické zejména pro některé státy Asie a Blízkého východu. Tyto metody jsou často kritizovány mezinárodními organizacemi pro ochranu lidských práv jako nelidské a ponižující. Jejich

⁹⁴ AMNESTY INTERNATIONAL. USA: Victims and the death penalty. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁹⁵ HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. The Death Penalty: A Worldwide Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 311–315. ISBN 978-0-19-870251-9.

⁹⁶ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. Lethal injection. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org> [cit. 27. 1. 2026].

existence zároveň ukazuje výrazné rozdíly v přístupu k trestu smrti mezi jednotlivými regiony světa.⁹⁷

Způsoby výkonu trestu smrti jsou úzce spojeny s širší debatou o legitimitě tohoto trestu. Kritici poukazují na to, že bez ohledu na zvolenou metodu nelze trest smrti vykonat způsobem, který by byl zcela zbaven utrpení a rizika krutého zacházení. Tato skutečnost posiluje argumenty proti trestu smrti a podporuje snahy o jeho celosvětové zrušení.⁹⁸

V posledních letech je navíc patrný trend postupného omezování výkonu trestu smrti i v zemích, které jej formálně zachovávají. Některé státy zavádějí moratoria, jiné čelí praktickým problémům spojeným s výkonem trestu, například nedostatku potřebných prostředků nebo právním sporům. Tyto okolnosti vedou k dalšímu oslabování postavení trestu smrti v moderních trestních systémech a přispívají k jeho postupnému ústupu z praxe.

Aktuální způsoby výkonu trestu smrti tak představují nejen technickou otázku trestní justice, ale také významný etický a lidskoprávní problém. Jejich existence a vývoj v současném světě dokládají, že trest smrti zůstává kontroverzním institutem, jehož uplatňování je stále více zpochybňováno a podrobováno mezinárodní kritice.

5 Kriminologické aspekty trestu smrti

Trest smrti představuje jeden z nejdiskutovanějších institutů trestního práva, a to nejen z hlediska právního, ale především z hlediska kriminologického. Zatímco předchozí kapitoly této práce se věnovaly historickému vývoji trestu smrti, jeho právní úpravě a postojům české veřejnosti, tato kapitola se zaměřuje na hlubší analýzu jeho smyslu a funkce v systému trestních sankcí. Kriminologie totiž nezkoumá pouze samotnou trestnou činnost, ale také reakci společnosti na ni, tedy i povahu a účinnost trestních sankcí.⁹⁹

Trest je v moderním pojetí chápán jako prostředek ochrany společnosti, prevence trestné činnosti a stabilizace společenských vztahů.¹⁰⁰ Zároveň však musí respektovat

⁹⁷ AMNESTY INTERNATIONAL. Methods of execution. Dostupné z: <https://www.amnesty.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁹⁸ OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Death penalty and human rights. Dostupné z: <https://www.ohchr.org> [cit. 27. 1. 2026].

⁹⁹ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 15–18. ISBN 80-7357-026-7.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 365–368. ISBN 978-80-7502-258-4.

základní zásady právního státu a ochranu lidských práv. Trestní zákoník vychází z předpokladu, že ukládání trestů má být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu (§ 39 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).¹⁰¹ Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i trest smrti, a to nejen jako právní institut, ale jako nástroj trestní politiky.

Kriminologická analýza trestu smrti se zaměřuje zejména na otázku, zda tento trest naplňuje základní funkce trestu. Mezi tyto funkce patří zejména funkce represivní, preventivní, ochranná a výchovná.¹⁰² U trestu smrti je však možné některé z těchto funkcí naplnit pouze omezeně. Ochranná funkce je zajištěna definitivní eliminací pachatele, avšak funkce resocializační zde zcela absentuje, což vyvolává otázky ohledně jeho smyslu v systému moderního trestního práva.¹⁰³

Současná trestní politika demokratických států je založena na zásadě humanity a respektu k lidské důstojnosti. Listina základních práv a svobod zakotvuje právo na život jako jedno ze základních práv (čl. 6).¹⁰⁴ Trest smrti je proto nutné posuzovat i z hlediska hranic státní moci a legitimacy nejpřísnějších trestních sankcí. Kriminologický pohled tak přesahuje rámec čistě právní argumentace a dotýká se i hodnotového zakotvení trestní politiky.

Tato kapitola se proto bude postupně věnovat smyslu a účelu trestu smrti, jeho postavení v systému ochrany společnosti, otázce preventivního působení a teorie odstrašení, jakož i jeho vnímání z pohledu pachatele a společnosti. Cílem je vytvořit teoretický základ pro následnou praktickou část práce, která bude zaměřena na postoje české veřejnosti k případnému obnovení trestu smrti.

5.1 Smysl a účel trestu smrti

Smysl trestu smrti je nutné posuzovat v širším rámci obecné teorie trestu. Kriminologie i trestní právo vycházejí z toho, že trest není samoučelným prostředkem, ale nástrojem, jehož cílem je reagovat na porušení právních norem a současně přispět k ochraně společnosti. V odborné literatuře jsou tradičně rozlišovány základní funkce

¹⁰¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. [online]. 2009.

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 92–96. ISBN 978-80-7400-181-8.

¹⁰³ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 121–123. ISBN 80-7357-026-7.

¹⁰⁴ ČESKO. Listina základních práv a svobod. In: Sbíрка zákonů České republiky. [online]. 1993.

trestu, mezi které patří funkce represivní, preventivní, ochranná a výchovná.¹⁰⁵ Tyto funkce tvoří základní rámec pro hodnocení jakékoliv trestní sankce, včetně trestu smrti.

Represivní funkce trestu spočívá v samotném postihu pachatele za spáchaný trestný čin. Trest vyjadřuje negativní reakci společnosti na protiprávní jednání a potvrzuje platnost právních norem. U trestu smrti je represivní složka zcela jednoznačná a představuje nejvyšší možnou formu sankce. Právě tato skutečnost bývá často argumentem jeho zastánců, kteří jej vnímají jako spravedlivou odplatu za zvlášť závažné trestné činy.

Z kriminologického hlediska je však samotná represe pouze jedním z aspektů trestu. Moderní trestní politika klade důraz především na prevenci trestné činnosti a ochranu společnosti. Trest má působit nejen na konkrétního pachatele (individuální prevence), ale také na ostatní členy společnosti (generální prevence). V tomto kontextu je otázkou, zda trest smrti skutečně přispívá k předcházení kriminalitě, nebo zda jeho účinek spočívá spíše v symbolickém vyjádření nejvyšší míry odsouzení.

Další významnou funkcí trestu je funkce ochranná. Ta spočívá v izolaci pachatele od společnosti tak, aby nemohl pokračovat v trestné činnosti. U trestu smrti je tato funkce naplněna absolutně, neboť pachatel je definitivně vyřazen ze společnosti. Na druhé straně je však nutné uvážit, že stejného cíle lze dosáhnout i prostřednictvím trestu doživotního odnětí svobody, který rovněž zajišťuje dlouhodobou izolaci pachatele (§ 54 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).¹⁰⁶

Specifickou otázkou je výchovná a resocializační funkce trestu. Současné trestní právo vychází z předpokladu, že trest má působit i na osobnost pachatele a usilovat o jeho nápravu. U trestu smrti je tato funkce zcela vyloučena, což představuje jeden z hlavních argumentů jeho odpůrců. Pokud je trest chápán jako prostředek nápravy a reintegrace do společnosti, pak trest smrti tuto roli plnit nemůže.

Z výše uvedeného vyplývá, že hodnocení smyslu trestu smrti nelze omezit pouze na otázku přísnosti sankce. Je třeba jej posuzovat komplexně, tedy s ohledem na všechny funkce trestu a na cíle trestní politiky moderního právního státu. Právě tento širší pohled je klíčový pro kriminologickou analýzu a bude dále rozvíjen v následujících podkapitolách.

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 120–125. ISBN 80-7357-026-7.

¹⁰⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbirka zákonů České republiky. [online]. 2009.

Smysl trestu smrti je potřeba hodnotit také z pohledu základních teorií trestu. V právní teorii se obvykle rozlišují dvě hlavní koncepce – odplatná a preventivní. Odplatná teorie vychází z toho, že pachatel si za svůj čin zaslouží odpovídající trest. Trest zde představuje spravedlivou reakci společnosti na porušení právního řádu. V tomto směru bývá trest smrti některými autory obhajován jako krajní, ale přiměřená sankce za nejzávažnější trestné činy, zejména úmyslné vraždy.

Na druhé straně stojí pojetí, které klade důraz na účelnost trestu. Trest má podle tohoto přístupu především chránit společnost a působit preventivně. Nejde tedy jen o to, aby pachatel „zaplatil“ za svůj čin, ale aby trest přispěl k tomu, že se podobné jednání nebude opakovat. V tomto ohledu je třeba se ptát, zda trest smrti skutečně přináší vyšší míru ochrany společnosti než jiné, méně krajní sankce.¹⁰⁷

Současné trestní právo v České republice vychází spíše z preventivního a racionálního pojetí trestu. Při ukládání trestu je nutné zohlednit nejen samotný čin, ale i osobu pachatele a možnost jeho nápravy (§ 39 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).¹⁰⁸ Trest tak není chápán pouze jako forma odplaty, ale jako prostředek, který má mít širší společenský význam.

Právě zde vzniká problém trestu smrti. Pokud je trest vnímán také jako nástroj, který má umožnit nápravu pachatele, pak je trest smrti z tohoto pohledu obtížně obhajitelný. Je totiž definitivní a neumožňuje žádnou další práci s pachatelem. Navíc je nevratný, což znamená, že v případě případného justičního omylu již není možné rozhodnutí napravit.

Další otázkou je přiměřenost. Trest musí odpovídat závažnosti činu, ale zároveň musí respektovat základní hodnoty právního státu. Lidský život je v českém právním řádu chráněn jako jedna z nejvyšších hodnot, což vyplývá i z Listiny základních práv a svobod (čl. 6).¹⁰⁹ Proto je nutné trest smrti hodnotit nejen jako sankci, ale také jako zásah do základního práva.

Z uvedeného vyplývá, že smysl trestu smrti nelze posuzovat jen podle jeho přísnosti. Je třeba zohlednit širší kontext trestní politiky, hodnoty právního státu i současné pojetí trestu jako nástroje ochrany společnosti a prevence. Právě tato kombinace

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 369–372. ISBN 978-80-7502-258-4.

¹⁰⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. [online]. 2009.

¹⁰⁹ ČESKO. Listina základních práv a svobod. In: Sbíрка zákonů České republiky. [online]. 1993.

právních a kriminologických hledisek činí z trestu smrti téma, které je i dnes předmětem odborných i společenských debat.

5.2 Trest smrti jako prostředek ochrany společnosti

Jedním z nejčastějších argumentů ve prospěch trestu smrti je tvrzení, že představuje nejúčinnější prostředek ochrany společnosti před zvláště nebezpečnými pachateli. Ochrana společnosti je přitom jedním ze základních cílů trestního práva. Smyslem trestu není pouze reagovat na spáchaný čin, ale také zabránit tomu, aby pachatel mohl v budoucnu znovu ohrozit ostatní členy společnosti. V tomto směru je trest smrti vnímán jako krajní, ale definitivní řešení.

Zastánci trestu smrti často argumentují tím, že pokud je pachatel popraven, nemůže již nikdy spáchat další trestný čin. Z hlediska individuální prevence je tedy riziko recidivy zcela vyloučeno. Tento argument působí na první pohled přesvědčivě, zejména v případech zvláště brutálních trestných činů, kdy veřejnost vnímá pachatele jako trvale nebezpečného. Ochrana společnosti je zde chápána jako absolutní eliminace hrozby.

Kriminologie však upozorňuje na to, že ochrana společnosti není pouze otázkou fyzického odstranění pachatele. Moderní trestní systémy disponují i jinými prostředky, které umožňují dlouhodobou izolaci nebezpečných osob. Typickým příkladem je trest doživotního odnětí svobody, který rovněž zajišťuje, že pachatel nebude moci nadále ohrožovat veřejnost (§ 54 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).¹¹⁰ Z tohoto pohledu je třeba se ptát, zda trest smrti skutečně přináší vyšší míru ochrany než jiné, méně krajní sankce.

Dalším aspektem je otázka důvěry veřejnosti v trestní spravedlnost. Někteří autoři poukazují na to, že přísné tresty mohou posilovat pocit bezpečí ve společnosti.¹¹¹ Na druhé straně však příliš represivní přístup může vést k narušení důvěry v humanitu právního státu. Ochrana společnosti totiž nespočívá jen v přísnosti trestů, ale také v jejich spravedlivosti a přiměřenosti.

Z kriminologického hlediska je tedy nutné chápat ochranu společnosti komplexně. Nejde pouze o odstranění pachatele, ale o stabilitu právního systému, prevenci další trestné činnosti a udržení důvěry veřejnosti ve spravedlnost. Trest smrti sice představuje

¹¹⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbirka zákonů České republiky. [online]. 2009.

¹¹¹ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 122–124. ISBN 80-7357-026-7.

krajní formu ochrany před konkrétním pachatelem, avšak otázkou zůstává, zda je v systému moderní trestní politiky nezbytný.

Při hodnocení trestu smrti jako prostředku ochrany společnosti je důležité rozlišovat mezi skutečnou ochranou a symbolickým vyjádřením přísnosti státu. Často se totiž stává, že přísnější trest je automaticky považován za účinnější. Kriminologické výzkumy však dlouhodobě upozorňují na to, že samotná tvrdost sankce nemusí mít přímý vliv na snížení kriminality.¹¹² Ochrana společnosti je komplexní proces, který zahrnuje nejen represivní složku, ale také prevenci, práci s rizikovými skupinami a stabilní fungování justice.

Dalším argumentem zastánců trestu smrti je tvrzení, že tento trest posiluje pocit bezpečí veřejnosti. Veřejné mínění často reaguje na závažné násilné trestné činy emocionálně a požaduje co nejpřísnější postih pachatele. Z psychologického hlediska je tento postoj pochopitelný. Z pohledu kriminologie je však nutné oddělit emocionální reakci od systematického hodnocení účinnosti trestu. Pocit bezpečí nemusí vždy odpovídat reálné míře ochrany.

Důležitým faktorem je také otázka dlouhodobého dopadu na společnost. Trest smrti může být vnímán jako jasné vymezení hranic toho, co je v dané společnosti nepřijatelné. Na druhé straně může vyvolávat debaty o legitimitě státní moci a o tom, zda stát má právo rozhodovat o životě jednotlivce. Někteří autoři poukazují na to, že moderní demokratické státy by měly stavět svou trestní politiku spíše na principech humanity a proporcionality než na maximalizaci represivních prostředků.¹¹³

V rámci ochrany společnosti je rovněž nutné zmínit otázku možného justičního omylu. Přestože trestní řízení obsahuje řadu procesních záruk, historie ukazuje, že k omylům docházet může. U trestu smrti by případné pochybení znamenalo nenapravitelný zásah. Z tohoto důvodu je v odborné literatuře často zdůrazňována opatrnost při uvažování o nejpřísnějších trestech.¹¹⁴ Ochrana společnosti by neměla být vykoupena rizikem nevratného zásahu do práv nevinné osoby.

¹¹² NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 130–133. ISBN 80-7357-026-7.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 95–98. ISBN 978-80-7400-181-8.

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 372–375. ISBN 978-80-7502-258-4.

Z kriminologického hlediska je tedy ochrana společnosti širším pojmem, než se může na první pohled zdát. Nejde pouze o fyzické odstranění pachatele, ale o dlouhodobé udržení právního a hodnotového rámce společnosti. Účinná ochrana vyžaduje vyváženost mezi represí a respektem k základním principům právního státu. Trest smrti sice představuje krajní formu ochrany před konkrétním pachatelem, avšak otázkou zůstává, zda odpovídá modernímu pojetí trestní politiky.

5.3 Preventivní funkce a teorie odstrašení

Jedním z nejčastějších argumentů, které zaznívají ve prospěch trestu smrti, je jeho údajný odstrašující účinek. Podle tohoto názoru může samotná hrozba nejpřísnějšího trestu potenciální pachatele odradit od spáchání zvláště závažného trestného činu. Tento přístup vychází z myšlenky generální prevence, tedy z předpokladu, že trest nepůsobí jen na konkrétního pachatele, ale i na ostatní členy společnosti.¹¹⁵

Na první pohled se tato úvaha jeví logicky – čím tvrdší trest hrozí, tím menší ochota riskovat jeho uložení. Pokud by pachatel věděl, že za určitý čin může následovat trest smrti, mohl by si své jednání rozmyslet. Tento argument se objevuje zejména v souvislosti s vraždami nebo jinými násilnými trestnými činy, které vyvolávají silné emoce ve společnosti.

Kriminologické poznatky však ukazují, že vztah mezi přísností trestu a mírou kriminality není tak jednoduchý. Významnou roli totiž nehraje pouze výše trestu, ale především pravděpodobnost jeho uložení. Pokud pachatel předpokládá, že nebude dopaden nebo že trestní řízení nebude důsledné, samotná hrozba vysokého trestu ho nemusí odradit.¹¹⁶ Jinými slovy, jistota trestu může mít větší vliv než jeho extrémní přísnost.

Z hlediska individuální prevence je situace odlišná. U pachatele, který by byl popraven, je samozřejmě další trestná činnost vyloučena. Tento argument je však spíše formální, protože stejného výsledku lze dosáhnout i dlouhodobým nebo doživotním odnětím svobody. Kriminologie proto upozorňuje, že samotná eliminace pachatele ještě neznamená vyšší účinnost trestu z hlediska prevence.¹¹⁷

¹¹⁵ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 135–139. ISBN 80-7357-026-7.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 101–104. ISBN 978-80-7400-181-8.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 371–373. ISBN 978-80-7502-258-4.

Dalším problémem je skutečnost, že mnoho závažných trestných činů je páčáno v afektu, pod vlivem emocí, alkoholu nebo jiných okolností, kdy pachatel racionálně nevyhodnocuje možné následky svého jednání. V takových případech je odstrašující efekt trestu výrazně omezený. Teorie odstrašení totiž předpokládá racionálně uvažujícího pachatele, což v praxi nemusí vždy odpovídat realitě.¹¹⁸

Z kriminologického pohledu tedy nelze jednoznačně tvrdit, že trest smrti má silnější preventivní účinek než jiné přísné tresty. Myšlenka odstrašení je sice srozumitelná a často rezonuje ve veřejné debatě, avšak její reálný dopad je předmětem odborných diskusí. Preventivní funkci trestu je proto nutné hodnotit komplexně a s ohledem na širší kontext trestní politiky.

Při hodnocení preventivní funkce trestu smrti je také důležité podívat se na empirické poznatky. Odborná literatura dlouhodobě poukazuje na to, že neexistuje jednoznačný důkaz o tom, že by státy, které trest smrti uplatňují, vykazovaly výrazně nižší míru závažné kriminality než státy, které jej zrušily.¹¹⁹ Tato skutečnost vede část odborníků k závěru, že samotná existence nejpřísnějšího trestu nemusí být rozhodujícím faktorem při snižování kriminality.

Kriminologie zároveň upozorňuje, že kriminalita je ovlivněna celou řadou sociálních, ekonomických a individuálních faktorů. Mezi ty patří například úroveň vzdělání, sociální situace, rodinné prostředí nebo dostupnost návykových látek. Trestní politika tak nemůže být postavena pouze na zpřísnění sankcí, ale musí zahrnovat i preventivní opatření zaměřená na příčiny trestné činnosti.¹²⁰ V tomto kontextu se trest smrti jeví spíše jako reakce na následek než jako řešení samotného problému.

Dalším aspektem je mediální obraz kriminality. Závažné trestné činy jsou často intenzivně medializovány a mohou vytvářet dojem, že kriminalita je vyšší, než ve skutečnosti je. Veřejná debata o trestu smrti je pak často ovlivněna emocemi a jednotlivými extrémními případy. Z odborného hlediska je však nutné vycházet z dlouhodobých dat a systematického výzkumu, nikoli z izolovaných událostí.

¹¹⁸ VÁLKOVÁ, Helena. *Trestní politika a její místo v systému trestní justice*. Praha: Karolinum, 2012, s. 88–91. ISBN 978-80-246-2135-9.

¹¹⁹ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 140–143. ISBN 80-7357-026-7.

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 104–108. ISBN 978-80-7400-181-8.

V rámci teorie odstrašení je také třeba zmínit rozdíl mezi tzv. racionálním pachatelem a pachatelem jednajícím pod vlivem silných emocí. Teorie předpokládá, že pachatel zvažuje rizika a přínosy svého jednání. V praxi však mnoho závažných trestných činů vzniká v situacích konfliktu, impulzivního jednání nebo psychického vypětí. V těchto případech je otázka preventivního působení trestu mnohem složitější.¹²¹

Z uvedeného vyplývá, že preventivní funkci trestu smrti nelze hodnotit izolovaně. Je nutné ji zasadit do širšího rámce trestní politiky a sociálních souvislostí. Trest smrti může být vnímán jako symbol tvrdého postupu proti kriminalitě, avšak jeho skutečný přínos z hlediska prevence zůstává předmětem odborné diskuse. Právě tato nejednoznačnost je důvodem, proč je téma trestu smrti stále aktuální a rozděluje nejen veřejnost, ale i odborníky.

5.4 Vnímání trestu smrti z pohledu pachatele a společnosti

Trest smrti nelze hodnotit pouze z právního nebo teoretického hlediska. Významnou roli hraje také to, jak je tento trest vnímán samotnou společností a jak působí na jednotlivce. Postoje veřejnosti jsou často ovlivněny konkrétními případy závažné kriminality, které vyvolávají silné emoce. V takových situacích se může objevovat názor, že nejpřísnější trest představuje spravedlivé řešení a odpovídající reakci na extrémní porušení společenských pravidel.¹²²

Veřejné mínění však není vždy stabilní a jednoznačné. Výzkumy ukazují, že postoje k trestu smrti se mohou měnit v závislosti na společenské situaci, mediálním obrazu kriminality nebo osobní zkušenosti jednotlivců.¹²³ Část společnosti vnímá trest smrti jako prostředek spravedlivé odplaty, jiní jej naopak odmítají z morálních nebo humanitních důvodů.

Z psychologického hlediska může být podpora trestu smrti spojena s potřebou jistoty a bezpečí. Zvláště závažné trestné činy mohou narušit pocit stability a vyvolat obavy z opakování podobného jednání. Trest smrti je pak vnímán jako jasný a konečný zásah státu, který má obnovit pocit spravedlnosti a pořádku. Tento rozměr je důležitý zejména při hodnocení vztahu mezi trestní politikou a veřejným míněním.

¹²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 372–374. ISBN 978-80-7502-258-4.

¹²² NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 145–148. ISBN 80-7357-026-7.

¹²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 110–113. ISBN 978-80-7400-181-8.

Z pohledu pachatele je otázka vnímání trestu smrti složitější. Teorie odstrašení předpokládá, že hrozba nejpřísnějšího trestu může působit jako významný faktor při rozhodování o spáchání trestného činu. V praxi však mnoho pachatelů jedná impulzivně nebo pod vlivem silných emocí, což může snižovat racionální úvahu o možných následcích.¹²⁴ Reálný vliv hrozby trestu smrti na jejich rozhodování tak nemusí být tak výrazný, jak se někdy předpokládá.

Významnou roli při formování postojů k trestu smrti hrají také média. Závažné násilné trestné činy bývají často intenzivně medializovány, což může vytvářet dojem, že kriminalita je častější a nebezpečnější, než ve skutečnosti je. Mediální obraz tak může ovlivnit veřejné mínění a zvýšit podporu přísnějších trestů. V takových situacích se diskuse o trestu smrti často vede spíše na emocionální než na odborné úrovni.¹²⁵

Postoje společnosti k trestu smrti nejsou jednotné ani neměnné. Z výzkumů veřejného mínění vyplývá, že podpora trestu smrti kolísá v závislosti na aktuálních událostech, společenském klimatu nebo důvěře ve státní instituce. Pokud lidé vnímají, že trestní justice funguje spravedlivě a efektivně, může být podpora extrémních trestů nižší. Naopak v obdobích, kdy dochází k výrazným kauzám nebo mediálně sledovaným zločinům, může být veřejná podpora přísnějších sankcí vyšší.¹²⁶

Z kriminologického hlediska je proto důležité vnímat trest smrti nejen jako právní institut, ale jako téma, které úzce souvisí s hodnotami společnosti, jejími obavami a představami o spravedlnosti. Trestní politika nemůže být formována pouze na základě momentálních emocí, ale měla by vycházet z dlouhodobých dat a odborných poznatků.

Vnímání trestu smrti z pohledu pachatele i společnosti tak ukazuje, že nejde pouze o otázku přísnosti trestu. Jedná se o širší problém vztahu mezi státem a jednotlivcem, mezi represí a ochranou práv, mezi pocitem bezpečí a respektem k lidské důstojnosti. Právě tato rovnováha je pro moderní trestní politiku klíčová.

Kriminologická analýza trestu smrti ukazuje, že tento institut nelze hodnotit pouze podle jeho přísnosti nebo symbolického významu. Je třeba jej posuzovat komplexně, tedy s ohledem na jeho účel, funkce, preventivní účinek i společenské vnímání. Trest smrti

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Leges, 2017, s. 373–374. ISBN 978-80-7502-258-4.

¹²⁵ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, s. 150–153. ISBN 80-7357-026-7.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní politika*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 112–115. ISBN 978-80-7400-181-8.

sice představuje krajní formu reakce na nejzávažnější trestné činy, avšak jeho skutečný přínos z hlediska ochrany společnosti a prevence kriminality zůstává sporný.

Moderní trestní politika je založena na principu proporcionality, humanity a respektu k základním právům. V tomto kontextu je trest smrti vnímán jako institut, jehož místo v demokratickém právním státě je předmětem dlouhodobé odborné i společenské diskuse. Z kriminologického pohledu je proto důležité analyzovat nejen právní aspekty tohoto trestu, ale také postoje veřejnosti, které mohou ovlivňovat budoucí směřování trestní politiky.

Právě z tohoto důvodu bude v následující kapitole věnována pozornost praktickému výzkumu, jehož cílem je zjistit postoje české veřejnosti k případnému obnovení trestu smrti. Teoretické poznatky uvedené v této kapitole tak tvoří základ pro analýzu názorů respondentů a jejich hodnocení v širším kriminologickém kontextu.

6 Stanovení hypotéz

Na základě struktury dotazníkového šetření a teoretických východisek práce byly před zahájením vyhodnocení stanoveny následující hypotézy. Tyto hypotézy vycházejí z předpokladu, že postoj k trestu smrti může být ovlivněn jak subjektivním vnímáním trestní politiky, tak i osobními zkušenostmi respondentů.

Hypotéza 1.: Respondenti, kteří považují současné tresty v České republice za nedostatečně přísné, častěji podporují obnovení trestu smrti

Hypotéza 2.: Respondenti s nižší mírou důvěry v český soudní systém častěji podporují zavedení trestu smrti.

Hypotéza 3.: Respondenti, kteří mají osobní zkušenost s trestnou činností (například jako oběť), vykazují vyšší míru podpory trestu smrti než respondenti bez této zkušenosti.

6.1 Dotazníkové šetření

V rámci praktické části této bakalářské práce bylo realizováno dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit aktuální postoje české veřejnosti k trestu smrti a k jeho případnému obnovení v České republice. Teoretická část práce se zabývala historickým vývojem trestu smrti, jeho kriminologickými aspekty i mezinárodním srovnáním. Praktická část proto navazuje snahou ověřit, jak je tento institut vnímán současnou společností.

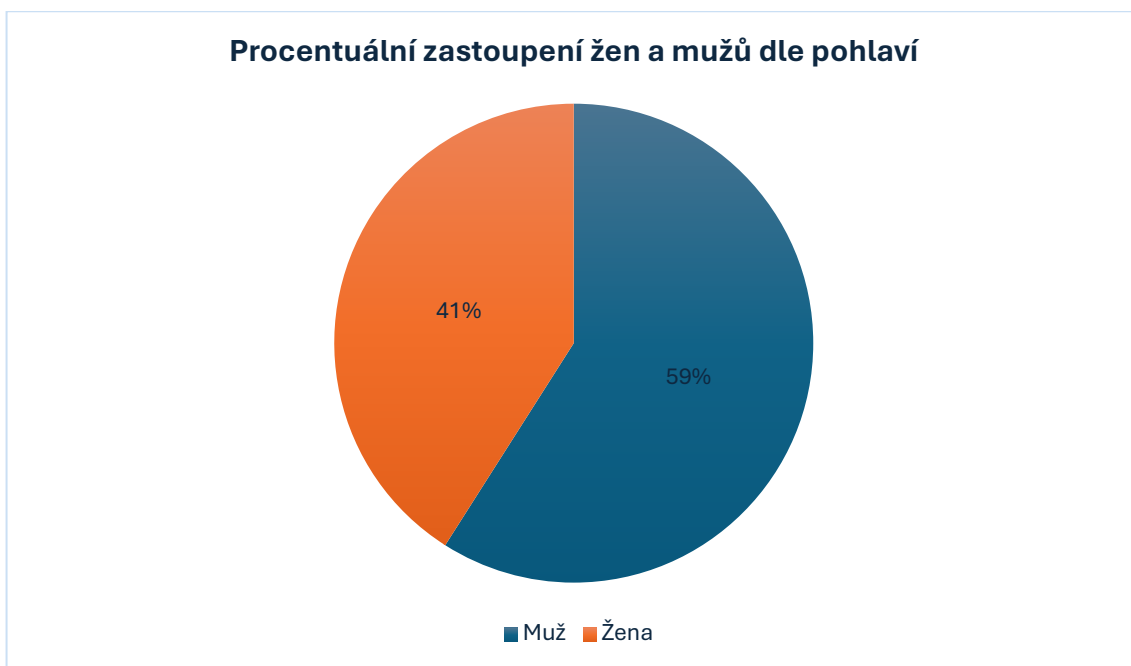
Dotazníkové šetření bylo zvoleno jako vhodná metoda pro získání názorů širšího okruhu respondentů, a to zejména s ohledem na citlivost a aktuálnost zkoumaného tématu. Prostřednictvím dotazníku bylo možné zjistit nejen to, zda respondenti podporují či odmítají trest smrti, ale také jaké faktory mohou jejich postoj ovlivňovat. Pozornost byla věnována zejména vnímání přísnosti současných trestů, důvěře v justiční systém a případné osobní zkušenosti s trestnou činností.

Pro respondenty byl dotazník aktivní celkem devatenáct kalendářních dnů a byl vytvořen na webovém portálu www.surveio.com. Přesná adresa pro vyplnění byla: <https://www.surveio.com/survey/d/T5L1H8Q7E9V2Q5D6X>. Dotazník byl šířen prostřednictvím sociálních sítí jakožto Facebook, WhatsApp, Instagram, což umožnilo oslovit respondenty různých věkových kategorií a vzdělanostních skupin. Šetření bylo

zcela anonymní. Celkem se do dotazníkového šetření zapojilo celkem 244 respondentů, kteří odpověděli celkem na 14 otázek.

Výsledky dotazníkového šetření budou v následujících podkapitolách podrobně analyzovány a vyhodnoceny ve vztahu ke stanoveným hypotézám.

6.1.1 Otázka č. 1: Pohlaví

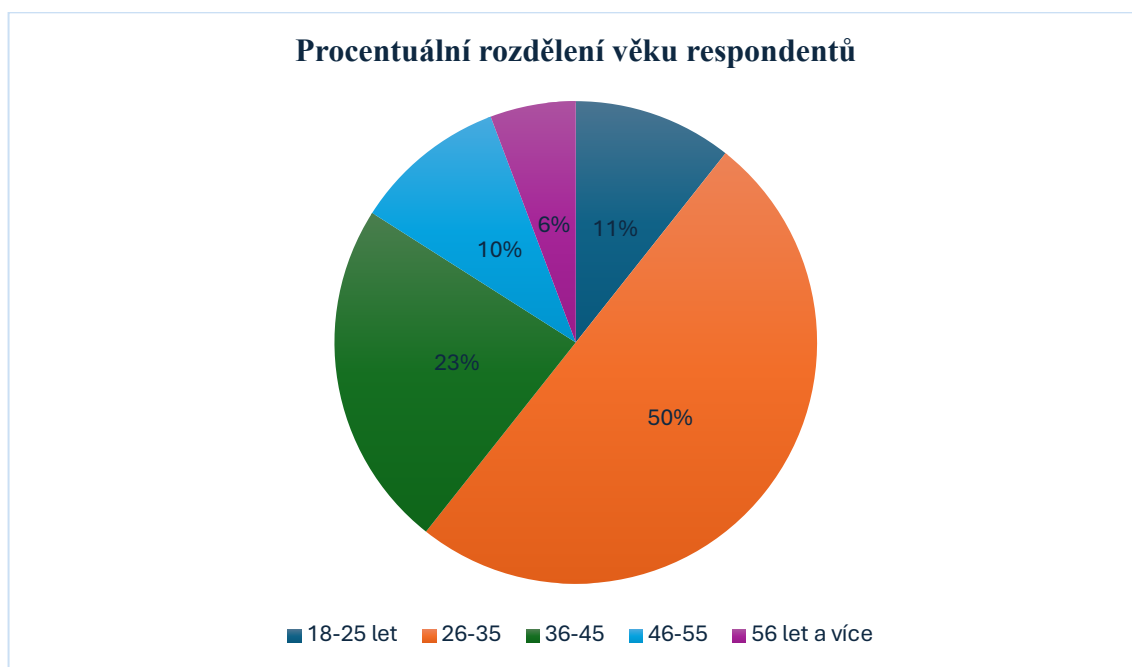

Graf 2: Procentuální zastoupení žen a mužů dle pohlaví. ¹²⁷

U první otázky dotazníku se autor zaměřoval na zjištění pohlaví respondentů. Z tohoto grafu je patrné, že z celkových 244 respondentů 100 tvořily ženy (41 %) a 144 respondentů muži (59 %).

¹²⁷ Vlastní zdroj

6.1.2 Otázka č. 2: Věk

Graf 3: Procentuální rozdělení věku respondentů.¹²⁸

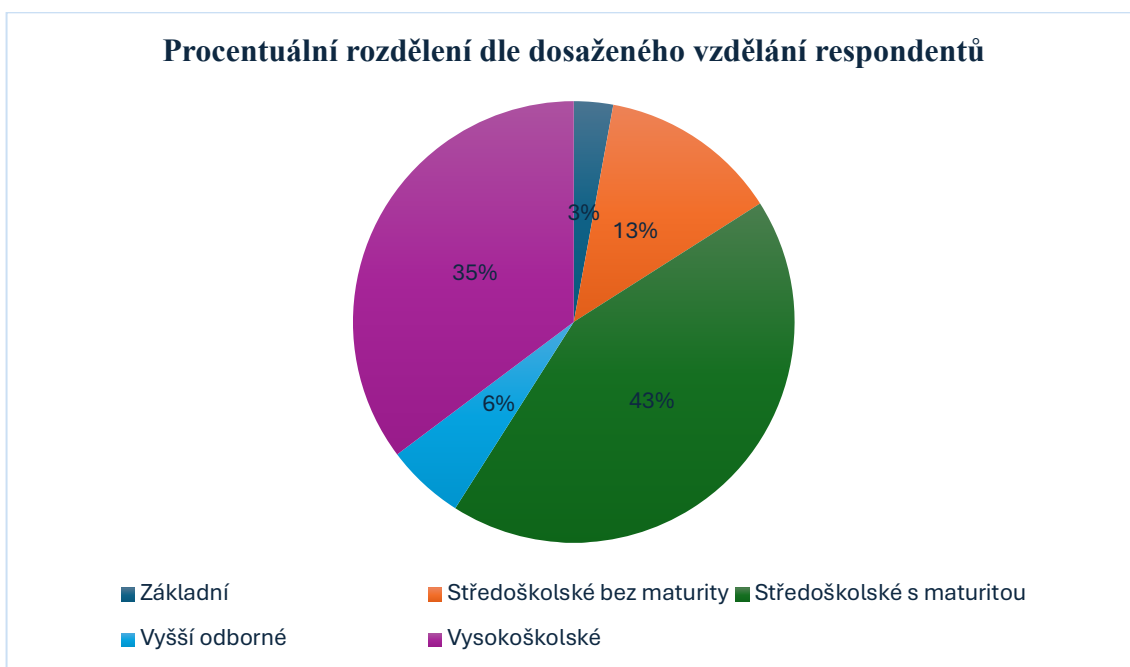
U druhé otázky byli respondenti v dotazníkovém šetření rozděleni celkem do 5 věkových kategorií:

- 18-25 let
- 26-35 let
- 36-45 let
- 46-55 let
- 56 let a více

Výsledky ukazují, že nejpočetnější skupinou tvořili respondenti ve věku 26-35 let, celkově 122 respondentů (50 %). Dále pak respondenti ve věku 36-45 let, celkově šlo o 57 respondentů (23 %). Nejméně početnou skupinou tvořili respondenti ve věku 18-25 let (11 %) celkem těchto respondentů bylo 26, respondenti ve věku 46-55 let (10 %), kdy jich bylo 25 a poté respondenti ve věku 56 let a více (6 %) v počtu 14.

¹²⁸ Vlastní zdroj

6.1.3 Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf 4: Procentuální rozdělení dle dosaženého vzdělání respondentů.¹²⁹

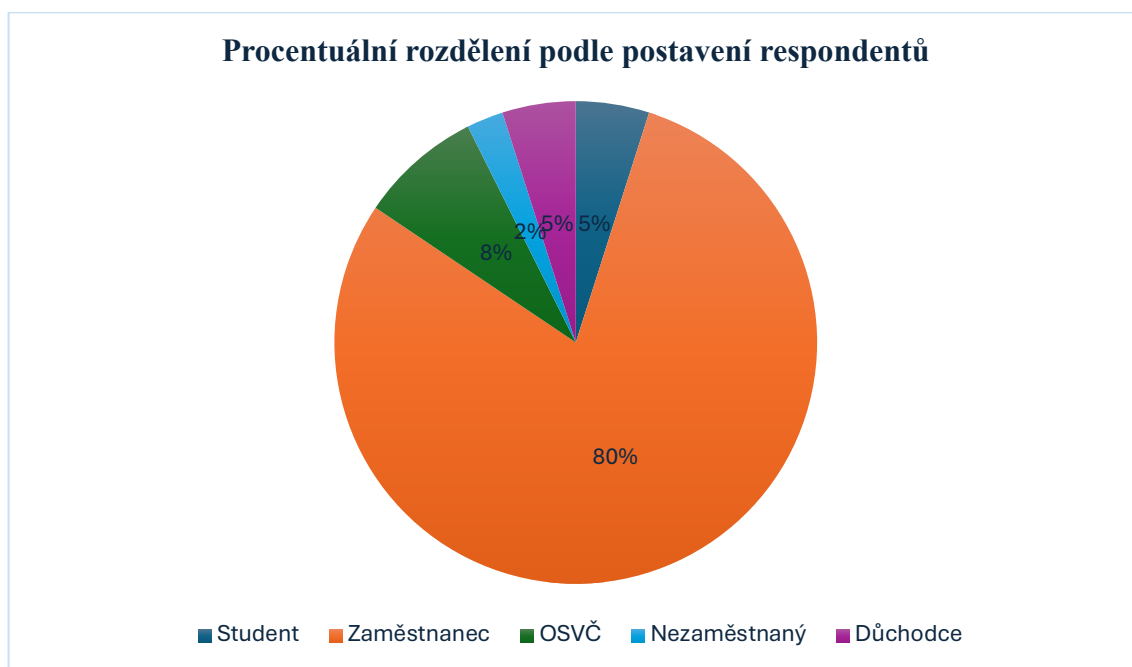
Otázka třetí se zaměřovala na nejvyšší dosažení vzdělání dotazujících respondentů, kdy pro tuto metodu byly rozděleny do 5 skupin:

- Základní
- Středoškolské bez maturity
- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

Z tohoto grafu je patrné, že nejpočetnější skupinou jsou respondenti se střední školou s maturitou v počtu 105 (43 %), následujícími respondenty v počtu 86 (35 %) jsou s vysokoškolským vzděláním, dále pak respondenti v počtu 32 (13 %) se středoškolským vzděláním bez maturity, 14 (6 %) respondentů s vyšším odborným vzděláním a nejnižší počet respondentů je 7 (3 %) a to se základním vzděláním.

¹²⁹ Vlastní zdroj

6.1.4 Otázka č. 4: Vaše současné postavení

Graf 5: Procentuální rozdělení podle postavení respondentů.¹³⁰

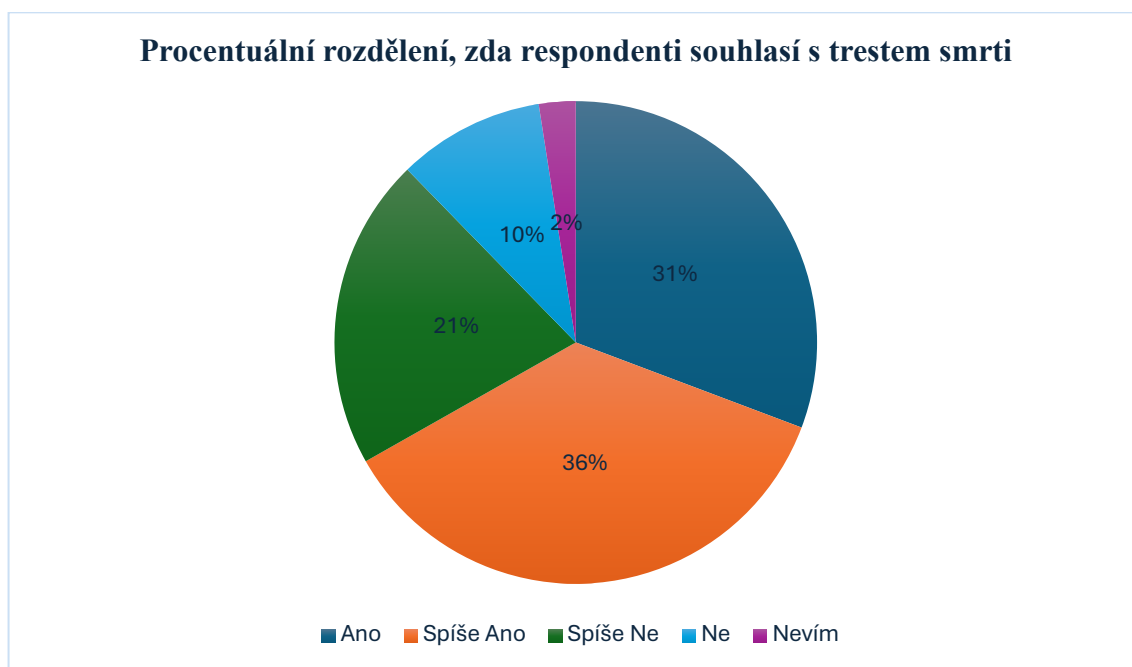
Otázka čtvrtá se zaměřovala na postavení respondentů, kdy respondenti byly rozděleny do 5 skupin:

- Student
- Zaměstnanec
- OSVČ
- Nezaměstnaný
- Důchodce

Z tohoto grafu lze určit, že největší počet respondentů jsou v postavení jako zaměstnanec a to v celkovém počtu 194 (80 %). Poté respondenti v celkovém počtu 20 (8 %) postavení jako OSVČ. Dále pak respondenti postavení jako student v počtu 12 (5 %) a ve stejném počtu 12 (5 %) jako důchodce. Respondenti s nejnižším počtem 6 (2 %) jsou v postavení jako nezaměstnaný.

¹³⁰ Vlastní zdroj

6.1.5 Otázka č. 5: Souhlasíte obecně s trestem smrti?

Graf 6: Procentuální rozdělení, zda respondenti souhlasí s trestem smrti. ¹³¹

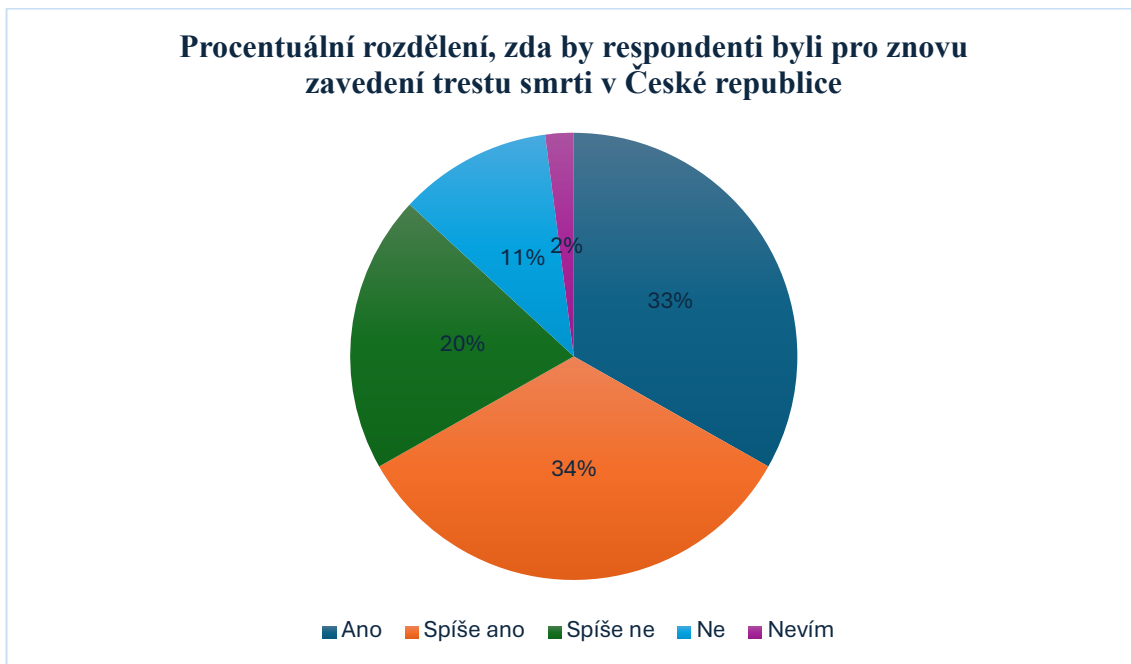
V tomto dotazníku se autor zaměřoval na otázku, zda respondenti souhlasí obecně s trestem smrti. Otázka byla rozdělena na 5 odpovědí:

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Nevím

Z výsledku tohoto dotazníku je patrné, že kladných odpovědí typu „Ano” a „Spíše Ano” bylo více než těch záporných. Nejvíce dotazovaných spíše souhlasí s trestem smrti a to v celkovém počtu 88 respondentů (36 %). Respondenti, kteří souhlasí s trestem smrti, tak je celkem 75 (31 %). Z celkových 244 respondentů je 75 respondentů (31 %), kteří nesouhlasí s trestem smrti. Respondenti, kteří neví zda souhlasí s trestem smrti je celkem 6 (2%).

¹³¹ Vlastní zdroj

6.1.6 Otázka č. 6: Měl by být podle Vás trest smrti znovu zaveden v České republice?

Graf 7: Procentuální rozdělení, zda by respondenti byli pro znovu zavedení trestu smrti v České republice. ¹³²

Cílem této otázky bylo zjistit, zda by respondenti souhlasili s znovu zavedení trestu smrti v České republice. Otázka byla rozdělena do 5 skupin:

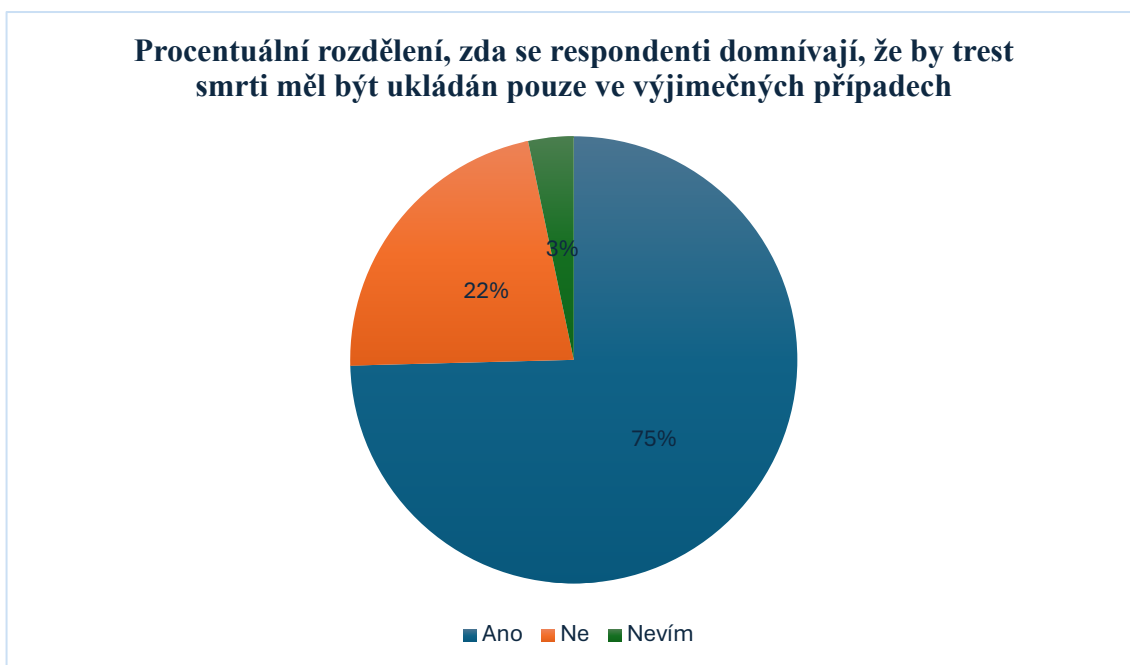
- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Nevím

Výsledkem této otázky bylo zjištěno, že dotazující respondenti jsou v této otázce pro „Spíše ano“, kdy těchto respondentů je celkem 82 (34 %). Dále pak jsou pro „Ano“ v celkové počtu 81 respondentů (33 %). Z tohoto lze usuzovat, že z celkových 244 respondentů je 163 (67 %) respondentů, kteří by byli pro znovu zavedení trestu smrti v České republice. Dále pak jsou zde i respondenti, kteří nejsou pro zavedení trestu smrti celkem 49 respondentů (20 %), kteří odpověděli „Spíše ne“ a poté celkem 27 respondentů

¹³² Vlastní zdroj

(11 %), kteří odpověděli „Ne“. Dotazující respondenti, kteří neví, zda by trest smrti měl být znovu zaveden v České republice, tak těchto je celkem 5 (2 %).

6.1.7 Otázka č. 7: Domníváte se, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech?

Graf 8: Procentuální rozdělení, zda se respondenti domnívají, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech.¹³³

Tímto dotazníkem byly respondenti dotazováni, zda se domnívají, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech. Tato otázka byla rozdělena do 3 skupin:

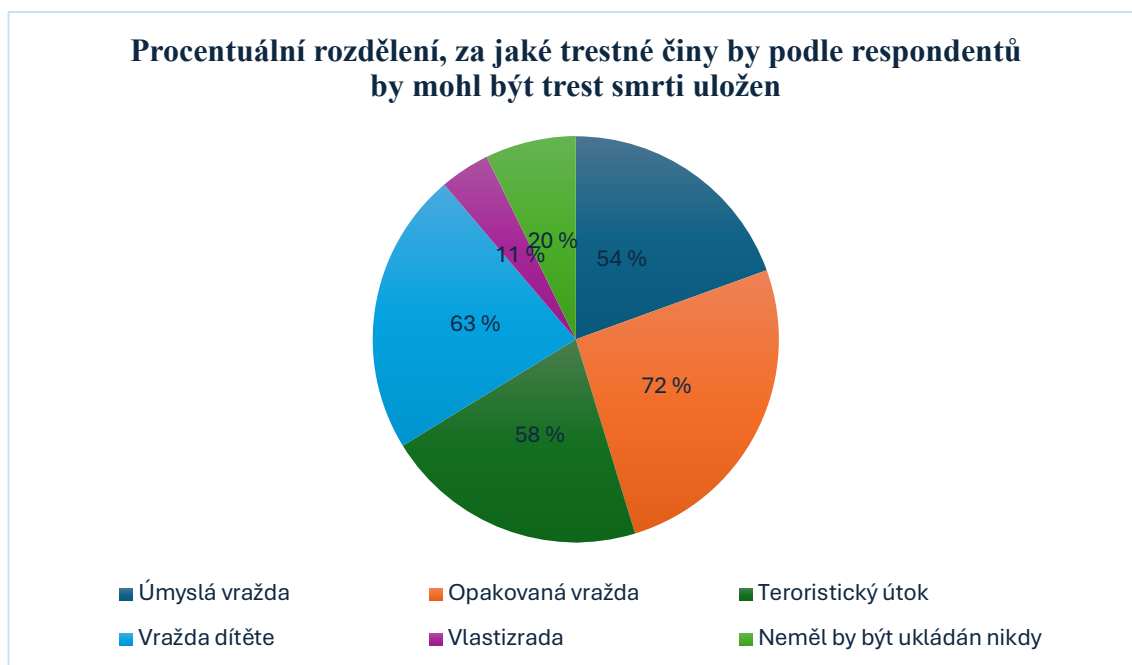
- Ano
- Ne
- Nevím

Respondenti, kteří se domnívají, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech a odpověděli „Ano“, tak těchto je celkem 182 (75 %). Respondenti, kteří se domnívají, že by trest smrti neměl být ukládán pouze ve výjimečných a odpověděli „Ne“ bylo celkem 54 (22 %). Nejnižším počtem respondentů

¹³³ Vlastní zdroj

je celkem 8 (3 %), kteří neví, zda by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech.

6.1.8 Otázka č. 8: Za jaké trestné činy by podle Vás mohl být trest smrti uložen? (možno označit více odpovědí)

Graf 9: Procentuální rozdělení, za jaké trestné činy by podle respondentů by mohl být trest smrti uložen. ¹³⁴

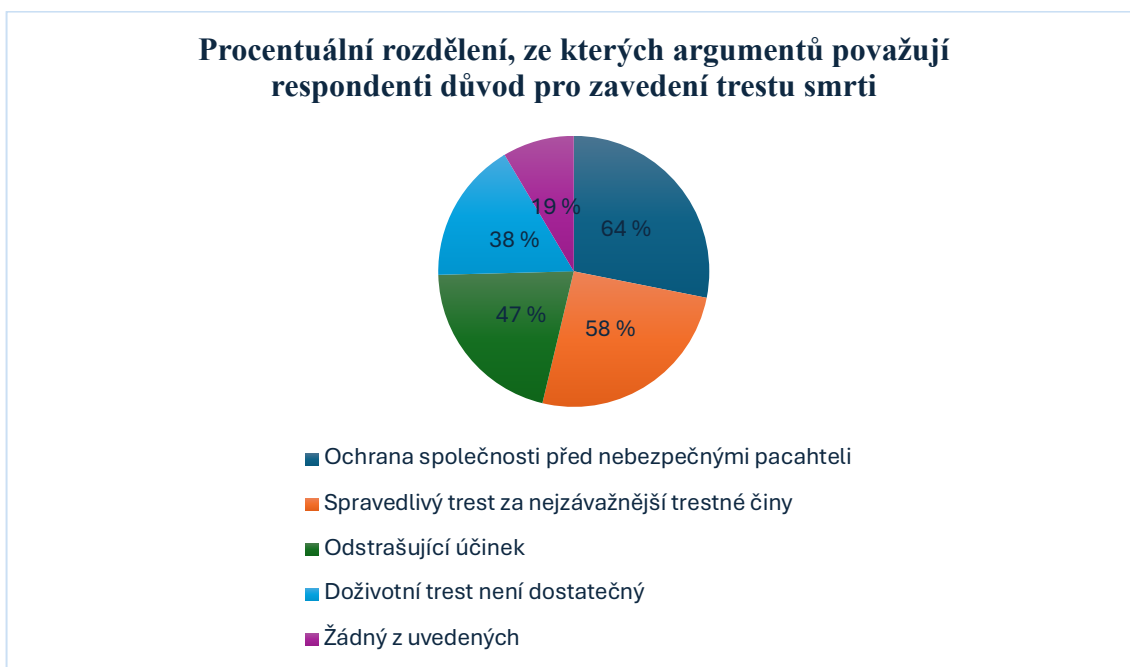
V tomto šetření se autor zaměřil na názory respondentů, za jaké trestné činy by respondenti trest smrti mohl být uložen. V dotazníku bylo celkem 6 variant, kdy respondenti mohli označit více odpovědí:

- Úmyslná vražda
- Opakovaná vražda
- Teroristický útok
- Vražda dítěte
- Vlastizrada
- Neměl by být ukládán nikdy

¹³⁴ Vlastní zdroj

Z tohoto grafu vyplývá, že nejpočetnější odpovědí respondentů byla „Opakovaná vražda“, kdy tato odpověď byla jako hlavní důvod pro uložení trestu smrti. Na tuto odpověď celkem odpovědělo 175. Dále pak na tuto otázku druhou nejpočetnější odpovědí respondentů byla „Vražda dítěte“, kdy tuto odpověď si vybralo celkem 153 respondentů. Třetí nejpočetnější odpovědí respondentů byl „Teroristický útok“. Tuto odpověď si vybralo celkem 142 respondentů. Poté v dotazníku byla varianta „Úmyslná vražda“, kdy tato varianta byla také jedna z nejpočetnější, kdy tuto variantu si vybralo celkem 132 respondentů. Nejméně početnou variantou byla varianta „Neměl by být ukládán nikdy“, kdy tuto variantu si vybralo 49 respondentů a variantu „Vlastizrada“ si vybralo 27 respondentů.

6.1.9 Otázka č. 9: Které z následujících argumentů považujete za důvod pro zavedení trestu smrti? (možno označit více odpovědí)

Graf 10: Procentuální rozdělení, ze kterých argumentů považují respondenti důvod pro zavedení trestu smrti. ¹³⁵

U tohoto šetření se autor zaměřil na respondenty s otázkou za které z následujících argumentů považují za důvod pro zavedení trestu smrti. Bylo vybráno celkem 5 variant:

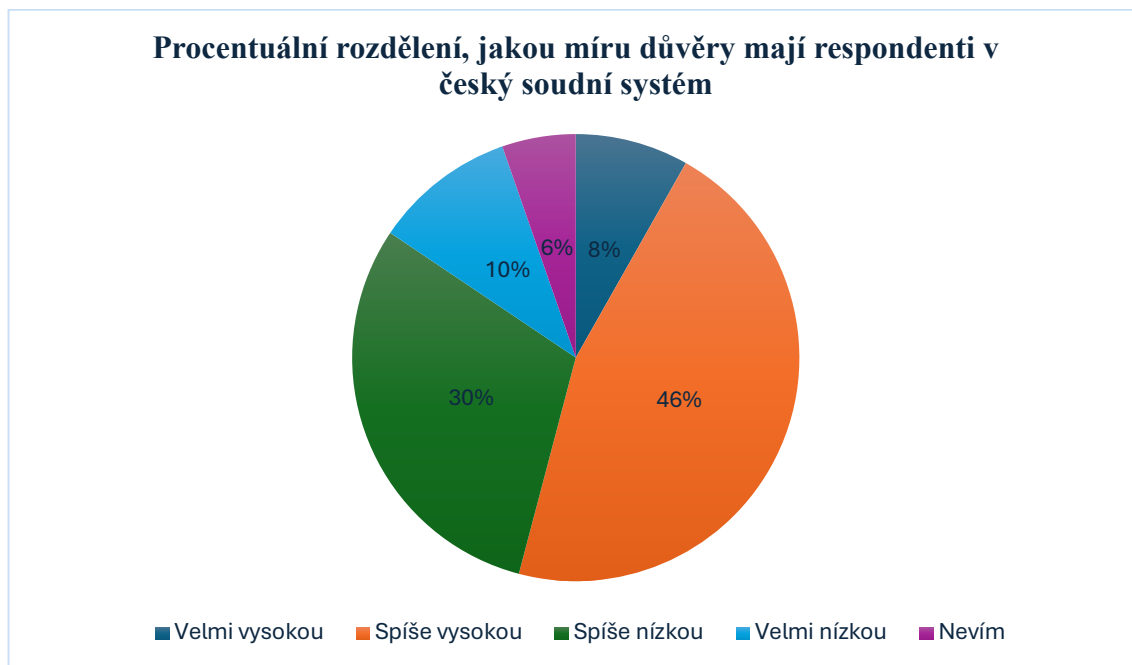
- Ochrana společnosti před nebezpečnými pachateli
- Spravedlivý trest za nejzávažnější trestné činy
- Odstrašující účinek
- Doživotní trest není dostatečný
- Žádný z uvedených

Provedeným šetřením bylo zjištěno, že nejpočetnější odpovědí pro tuto otázku je varianta „Ochrana společnosti před nebezpečnými pachateli“, kdy tuto odpověď si vybralo 155 respondentů. Další variantou byl „Spravedlivý trest na nejzávažnější trestné činy“, celkem 141 respondentů si vybralo tuto variantu. Variantu „Odstrašující účinek“ si vybralo celkem 115 respondentů. Dále si zde mohli respondenti vybrat z varianty

¹³⁵ Vlastní zdroj

„Doživotní trest není dostatečný“, kdy tuto variantu si vybralo celkem 93 respondentů. Celkem 47 respondentů bylo pro variantu „Žádný z uvedených“.

6.1.10 Otázka č. 10: Jakou míru důvěry máte v český soudní systém?

Graf 11: Procentuální rozdělení, jakou míru důvěry mají respondenti v český soudní systém. ¹³⁶

V desáté otázce byly respondenti dotazováni jakou mají míru důvěry v český soudní systém. Na tuto odpověď bylo vybráno celkem 5 variant:

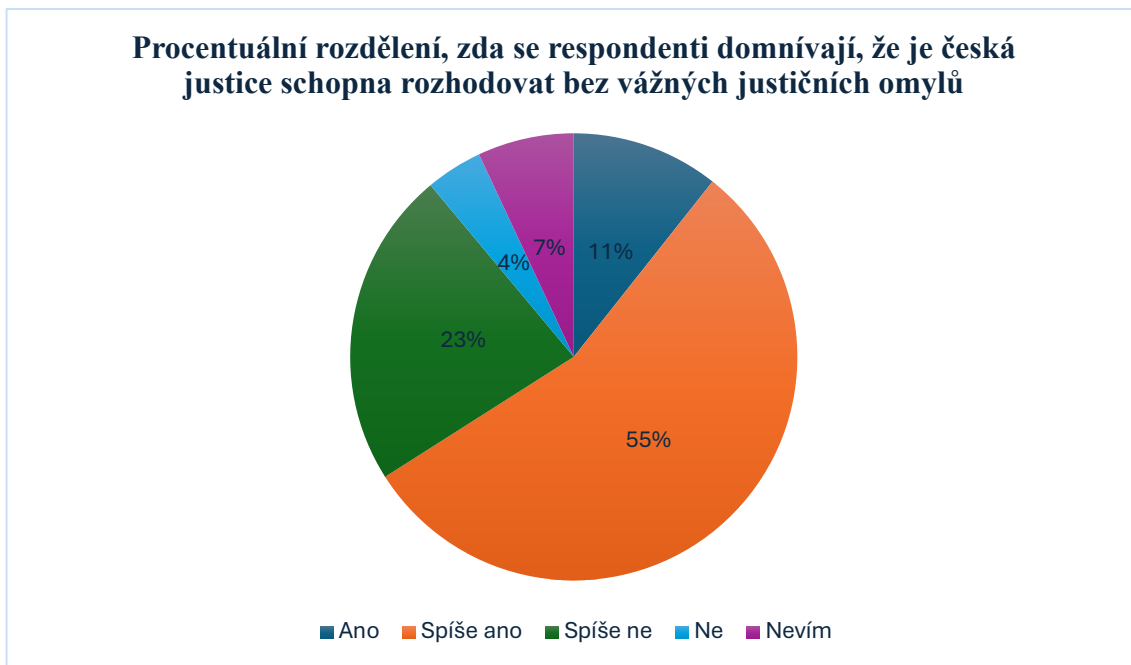
- Velmi vysokou
- Spíše vysokou
- Spíše nízkou
- Velmi nízkou
- Nevím

Šetřením bylo zjištěno, že respondenti mají v český soudní systém důvěru, neboť nejvíce respondentů si vybrali variantu „Spíše vysokou“ a to v celkovém počtu 112 (46 %). Druhou nejpočetnější variantou byla varianta „Spíše nízkou“, kdy tuto variantu si vybralo 74 (30 %) respondentů. Dále pak 25 (10 %) respondentů si vybralo odpověď „Velmi nízkou“. „Velmi vysokou“ variantu si vybralo 20 (8 %) respondentů. Nejméně

¹³⁶ Vlastní zdroj

početnou variantou byla varianta „Nevím“, kdy tuto variantu si vybralo 13 (5 %) respondentů.

6.1.11 Otázka č. 11: Domníváte se, že česká justice je schopna rozhodovat bez vážných justičních omylů?

Graf 12: Procentuální rozdělení, zda se respondenti domnívají, že je česká justice schopna rozhodovat bez vážných justičních omylů. ¹³⁷

V autorově dotazníku se otázka č. 11 zaměřovala na názory respondentů, zda se domnívají, že česká justice je schopna rozhodovat bez vážných justičních omylů. U této otázky bylo vybráno 5 variant:

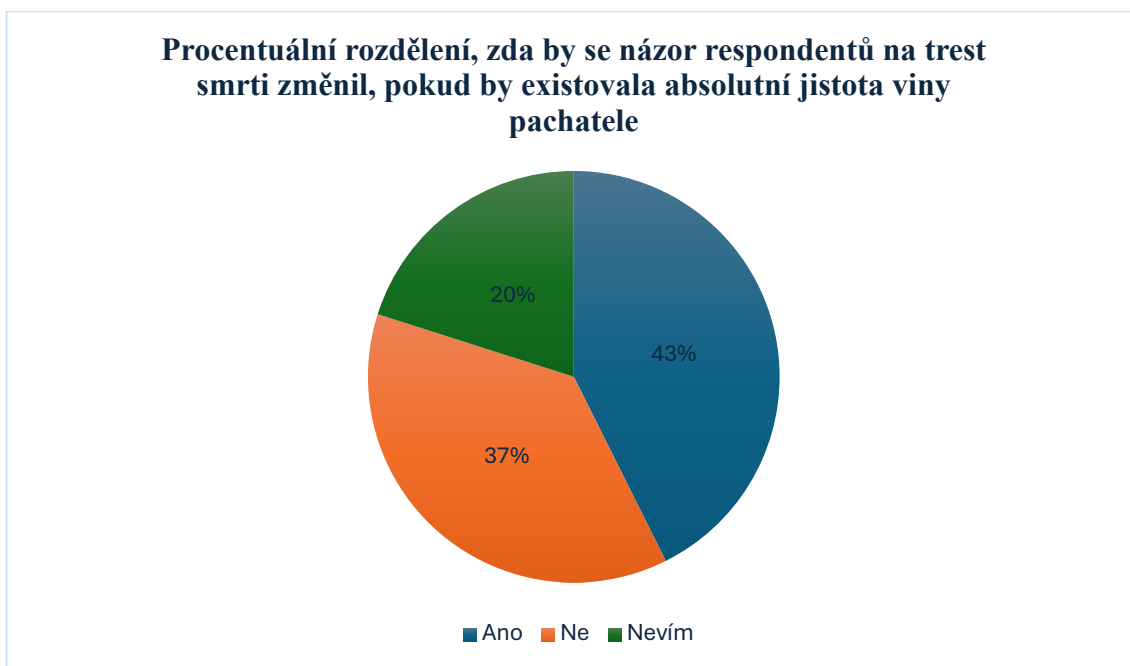
- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Nevím

Z výsledku je patrné, že pro variantu „Spíše ano“ bylo 135 (55 %) respondentů, kdy tato varianta se stala nejpočetnější. Dále pak 56 (23 %) respondentů si vybralo

¹³⁷ Vlastní zdroj

variantu „Spíše ne“, poté pak 26 (11 %) respondentů si vybralo variantu „Ano“. Nejméně početnými varianty si vybrali respondenti variantu „Nevím“ v celkovém počtu 17 (7 %) a variantu „Ne“ v počtu 10 (4 %).

6.1.12 Otázka č. 12: Změnil by se Váš názor na trest smrti, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele?

Graf 13: Procentuální rozdělení, zda by se názor respondentů na trest smrti změnil, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele. ¹³⁸

Ve dvanácté otázce chce autor zjistit, zda by se změnil názor respondentů na trest smrti, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele. U této otázky byly využity celkem 3 varianty:

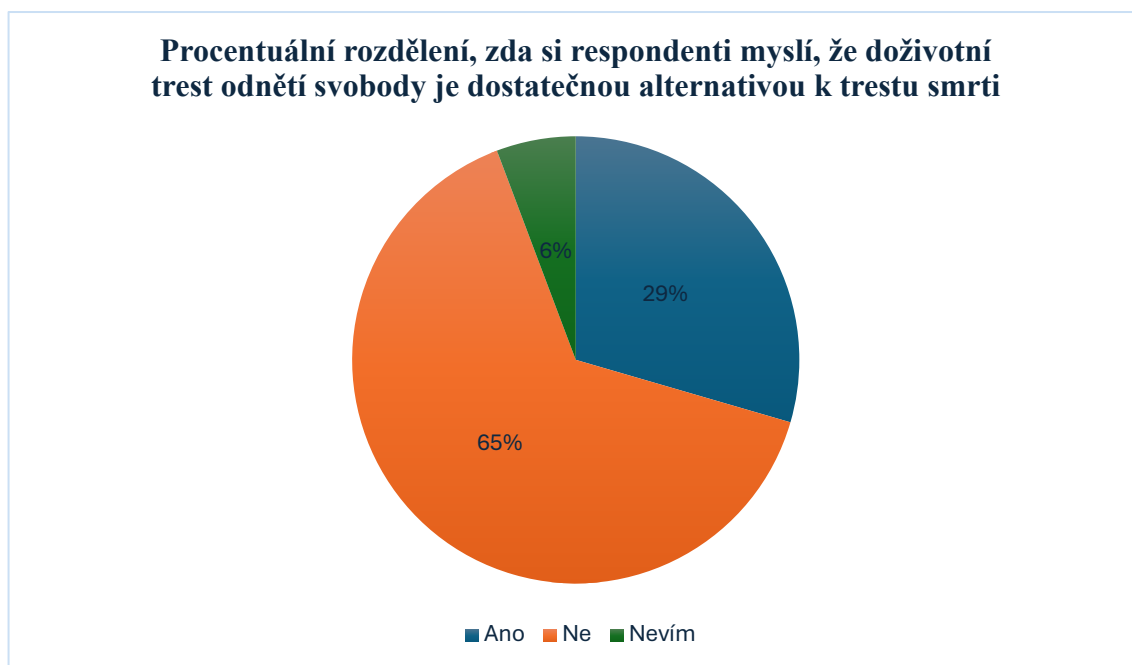
- Ano
- Ne
- Nevím

Šetřením bylo zjištěno, že celkem 104 (43 %) respondentů by se změnil názor na trest smrti, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele a proto si vybrali variantu „Ano“. Celkem 91 (37 %) respondentů bylo pro variantu „Ne“, tudíž by tyto respondenty

¹³⁸ Vlastní zdroj

nepřesvědčilo, kdyby existovala absolutní jistota viny pachatele. Variantu „Nevím“ si vybralo 49 (20 %) respondentů.

6.1.13 Otázka č. 13: Myslíte si, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti?

Graf 14: Procentuální rozdělení, zda si respondenti myslí, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti. ¹³⁹

U této předposlední otázky autor zjišťoval, zda si respondenti myslí, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti. U této otázky byly využity 3 varianty:

- Ano
- Ne
- Nevím

Šetřením u této otázky bylo zjištěno, že 158 (65 %) respondentů je toho názoru, že doživotní trest odnětí svobody není dostatečnou alternativou k trestu smrti a proto si vybrali variantu „Ne“. Celkem 72 (29 %) respondentů si myslí, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti. Variantu „Nevím“ si vybralo celkem 14 (6 %) respondentů.

¹³⁹ Vlastní zdroj

6.1.14 Otázka č. 14: Máte k problematice trestu smrti nějaký vlastní názor nebo poznámku?

U této otázky bylo zjištěno, že někteří respondenti se chtěli zapojit do diskuze dané problematiky a napsali svůj vlastní názor na celou věc. Dále zde byli respondenti, kteří se touto otázkou nechtěli zabírat. Z tohoto důvodu byly vybrány některé argumenty respondentů:

- Celkově jsou moderní tresty neefektivní, v první dvou proviněních bych se snažil o napravení trestaných, ale u zvláště závažných trestných činů a nenapravitelných recidivistů jsem pro exemplárně tvrdé tresty včetně trestu smrti, povinné kastrace, doživotí a ideálně aby pro tyto vězně nebyl hotel, ale byli prospěšní společnosti. Například privatizovat věznice na výrobu, pokud nebudou chtít pracovat, nebudou mít žádné výhody a jen naprosto základní potřeby, potraviny a vodu.
- Absolutní jistota viny není nikdy. Je prokázáno, že trest smrti není odrazující. Riziko popravování nevinného je nepřijatelné. Proč by měl někdo při hrozbě absolutního trestu přestat páchat něco, když už není jiná cesta než poprava.
- Doživotní trest je alternativa. Dnešní společnost by asi nepřijmala trest smrti.
- Doživotní trest je pro republiku dost velmi nákladný. Pokud by byla jistota viny pachatele, tak jsem pro znovuzavedení trestu smrti.
- Generalizovat to příliš nejde. Je potřeba posuzovat každý případ sám. V případě deviace a nemožnosti léčby či nápravy pachatele nemá smysl mrhat státními penězi (takže penězi obyčejných lidí) na jeho izolaci. Zároveň každý by měl dostat možnost odčinit své činy, ale na to jsme příliš lidské bytosti, abychom se zvládli tak odosobnit a nehodnotit druhé dle vlastních hodnot a měřítek.
- Kdo si dokáže vzít tu zodpovědnost říct o někom, že má být odsouzen k trestu smrti? Postačuje obyčejné právní oprávnění vykonat takové rozhodnutí? Neexistuje nikdo na tomhle světě, kdo má mít oprávnění rozhodovat o nejzákladnější lidské vlastnosti a to právo na život. Trest ano, ale ne smrt.
- K trestu smrti by musela být absolutní a nevyvratitelná vina pachatele. Jestliže by tohoto bylo dosaženo, tak využívat pouze za nejzávažnější zločiny, a zvláště

závažně opakované zločiny, Jestliže pachatel se již není schopen integrovat zpět do společnosti a hrozí od něj další závažné páchaní TČ

- Možná je trest smrti zbytečně definitivní, ale zároveň živit z daní někoho, kdo je nezačlenitelný do společnosti, je plýtvání penězi. Možná by byly lepší nucené práce, kterými by si odsouzený svůj prohřešek vůči poškozeným a společnosti odpracoval.
- Pakliže by zde existoval trest odnětí svobody skutečně na doživotí a sice bez možnosti předčasného propuštění za splnění určitých podmínek, pro trest smrti bych nebyl. Vzhledem k tomu, že se nebezpečný pachatel může dostat z vězení zpět na svobodu a konat to samé znovu, přijde mi trest smrti jako jediný nástroj dokonalé spravedlnosti pro oběti či pozůstalé po nich.
- S trestem smrti bych souhlasil, ovšem musela by být naprostá jistota, že nedojde k omylu a nebude popraven nevinný člověk. Rovněž bych trest smrti ukládal pouze ve velmi malé míře a jen těm pachatelům, u kterých je vyloučena jakákoliv náprava a resocializace a spáchali zvláště závažný a ohavný čin. Také si myslím, že zakotvení trestu smrti v zákoně by mohlo mít odstrašující účinek.
- Trest smrti by měl být udělován pouze po mimořádně důkladném a odpovědném zvážení všech okolností. Je nutné posoudit nejen samotný čin, ale i osobu pachatele – zda je schopen nápravy, nebo zda jde o jedince, u něhož je resocializace prakticky nemožná. Zároveň je důležité rozlišovat, zda byla trestná činnost ojedinělým selháním vyvolaným zoufalstvím, tlakem či krajní situací, nebo zda šlo o promyšlený a úmyslný čin vycházející ze zlé vůle a vědomého rozhodnutí ubližovat.

6.1.15 Shrnutí dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření realizované mezi 244 respondenty ukázalo, že většina dotázaných podporuje možnost znovuzavedení trestu smrti v České republice (67 % odpovědí „Ano“ a „Spíše ano“). Zároveň však 75 % respondentů uvedlo, že by měl být ukládán pouze ve výjimečných případech, což naznačuje podmíněnou podporu tohoto trestu.

Vyhodnocením hypotézy 1 je patrné, že respondenti, kteří považují současné tresty za nedostatečně přísné, častěji podporují obnovení trestu smrti. Výsledky ukázaly,

že 65 % respondentů nepovažuje doživotní trest odnětí svobody za dostatečnou alternativu. Zároveň jako hlavní důvod podpory trestu smrti uváděli ochranu společnosti a spravedlivý trest za nejzávažnější činy. Hypotéza byla tedy potvrzena.

Vyhodnocením hypotézy 2 je patrné, že respondenti s nižší důvěrou v soudní systém častěji podporují trest smrti. Většina respondentů uvedla spíše vysokou důvěru v justici. Z výsledků nelze jednoznačně prokázat přímou souvislost mezi nedůvěrou v soudní systém a podporou trestu smrti. Hypotéza nebyla jednoznačně potvrzena.

Vyhodnocením hypotézy 3 je patrné, že respondenti s osobní zkušeností s trestnou činností častěji podporují trest smrti. Z otevřených odpovědí vyplývá, že osobní zkušenost může zvyšovat podporu přísnějších trestů. Přímá statistická vazba však nebyla detailně analyzována. Hypotéza byla částečně potvrzena.

Výsledky šetření ukazují, že podpora trestu smrti mezi respondenty převažuje, avšak je výrazně podmíněna: výjimečností použití, absolutní jistotou viny, aplikací pouze na zvláště závažné trestné činy.

Lze tedy konstatovat, že otázka trestu smrti zůstává ve společnosti aktuálním a názorově rozdělujícím tématem, které je silně ovlivněno pocitem spravedlnosti, bezpečí a důvěrou ve stát.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou trestu smrti z kriminologického, historického i společenského hlediska, se zvláštním důrazem na postoje české veřejnosti k jeho případnému obnovení. Hlavním cílem práce bylo posoudit smysl a účel trestu smrti zejména z pohledu kriminologických aspektů, tedy jeho preventivního působení, ochranné funkce a vlivu na pachatele i společnost jako celek. Vedlejším cílem bylo zhodnotit aktuální postoje české veřejnosti a identifikovat faktory, které tyto postoje ovlivňují.

Teoretická část práce ukázala, že trest smrti byl v českých zemích dlouhodobě součástí trestního systému, přičemž jeho význam a způsob uplatňování se v jednotlivých historických obdobích výrazně lišily. Zatímco v období první republiky byl trest smrti uplatňován spíše výjimečně, v době nacistické okupace a následně v období politických procesů komunistického režimu byl zneužíván jako nástroj politické represe. Tyto historické zkušenosti zásadním způsobem ovlivnily pozdější vnímání trestu smrti v české společnosti a přispěly k jeho definitivnímu zrušení v roce 1990.

Kriminologická analýza trestu smrti poukázala na skutečnost, že tento trest sice naplňuje represivní a ochrannou funkci v absolutní podobě, avšak zcela postrádá funkci resocializační. Otázka jeho preventivního účinku zůstává v odborné literatuře sporná. Empirické poznatky neprokazují jednoznačně vyšší odstrašující účinek trestu smrti ve srovnání s jinými přísnými tresty, zejména s trestem doživotního odnětí svobody. Z hlediska moderní trestní politiky, která je založena na principech humanity, proporcionality a ochrany základních práv, je trest smrti problematickým institutem, jehož existence je v evropském prostoru považována za neslučitelnou s hodnotami demokratického právního státu.

Mezinárodní srovnání ukázalo zásadní rozdíl mezi evropským přístupem, reprezentovaným zejména právními závazky vyplývajícími z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejích dodatkových protokolů, a přístupem některých mimoevropských států, především Spojených států amerických. Zatímco Evropa se jednoznačně přiklání k absolutnímu zákazu trestu smrti, v jiných částech světa je tento trest nadále uplatňován. Tato skutečnost potvrzuje, že otázka trestu smrti je výrazně podmíněna historickými, kulturními a hodnotovými faktory.

Praktická část práce prostřednictvím dotazníkového šetření ukázala, že téma trestu smrti zůstává v české společnosti aktuální a názorově polarizující. Většina respondentů vyjádřila podporu jeho případnému znovuzavedení, avšak tato podpora byla výrazně podmíněna – zejména požadavkem výjimečnosti, absolutní jistoty viny pachatele a aplikace pouze na zvláště závažné trestné činy. Respondenti nejčastěji uváděli jako důvod podporu ochrany společnosti a spravedlivou odplatu za nejzávažnější trestné činy.

Vyhodnocení stanovených hypotéz ukázalo, že respondenti, kteří považují současné tresty za nedostatečně přísné, skutečně častěji podporují obnovení trestu smrti. Hypotéza týkající se souvislosti mezi nižší důvěrou v soudní systém a podporou trestu smrti nebyla jednoznačně potvrzena. U hypotézy vztahující se k osobní zkušenosti s trestnou činností lze konstatovat částečné potvrzení, přičemž hlubší statistická analýza by mohla přinést přesnější výsledky.

Z celkového pohledu lze konstatovat, že trest smrti představuje nejen právní, ale především hodnotové a společenské téma. Jeho posuzování nelze omezit pouze na otázku přísnosti trestu, ale je nutné jej hodnotit v širším kontextu ochrany lidských práv, důvěry ve státní instituce a celkového směřování trestní politiky. Moderní demokratický stát stojí před úkolem nalézt rovnováhu mezi ochranou společnosti před nejzávažnější kriminalitou a respektem k základním právům jednotlivce.

Přínos této bakalářské práce spočívá zejména v propojení historického, kriminologického a empirického pohledu na problematiku trestu smrti. Práce ukazuje, že podpora trestu smrti v české společnosti není bezpodmínečná, ale je výrazně podmíněna konkrétními okolnostmi a mírou důvěry v právní systém. Zároveň potvrzuje, že debata o trestu smrti zůstává i více než třicet let po jeho zrušení živým tématem, které vyvolává silné emoce i racionální argumentaci.

Na základě provedené analýzy lze uzavřít, že trest smrti jako nejpřísnější sankce sice představuje krajní formu ochrany společnosti, avšak jeho návrat do českého právního řádu by byl nejen v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, ale i s hodnotovým směřováním moderní evropské trestní politiky. Diskuse o jeho smyslu a účelu však zůstává důležitá, neboť odráží širší otázky spravedlnosti, bezpečnosti a role státu v demokratické společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. APLAN, Karel. Československo na přelomu 80. a 90. let. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-23-9.
2. APLAN, Karel. Komunistický režim a politické procesy. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-10-7.
3. FICO, Robert. Trest smrti. Bratislava: Kódexpress, 1998. ISBN 80-967943-8-8.
4. FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0298-5.
5. GARLAND, David. Punishment and Modern Society: A Study in Social Theory. Oxford: Oxford University Press, 1990. ISBN 978-0-19-876329-9.
6. GERLOCH, Aleš. Ústavní systémy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-474-1.
7. HOOD, Roger a Carolyn HOYLE. The Death Penalty: A Worldwide Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-870251-9.
8. JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-258-4.
9. KAPLAN, Karel. Největší zločin v dějinách českého národa. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-39-5.
10. KAPLAN, Karel. Politické procesy v Československu 1948–1954. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1990. ISBN 80-7285-001-7.
11. KAPLAN, Karel. Poválečné Československo 1945–1948. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0296-4.
12. KAPLAN, Karel. Trestní represe v komunistickém Československu. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-065-4.
13. KŘEŠŤAN, Jiří. Protektorát Čechy a Morava. Praha: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-904-5.
14. KŘEŠŤAN, Jiří. Retribuční soudnictví v Československu. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. ISBN 80-7285-020-3.
15. KUČHTA, Josef; SCHELLE, Karel. *Trest smrti včera a dnes*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1982
16. MONESTIER, Michel a Jan FRANCEK. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-86182-39-8.

17. NAVRÁTILOVÁ, Jana. Výjimečný trest. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-41-7.
18. NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-356-1.
19. NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Jiří a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-7.
20. OTÁHAL, Milan. Opozice, moc a společnost 1948–1953. Praha: Maxdorf, 1994. ISBN 80-85800-02-6.
21. PAULÍK, Jan. Nacistická justice v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1704-6.
22. PLACHÝ, Jiří a Ivo PEJČOCH. Masarykovy oprátky. Cheb: Svět křídel, 2012. ISBN 978-80-87597-21-0.
23. PLACHÝ, Jiří a Ivo PEJČOCH. Popravení z rozkazu Reinharda Heydricha. Cheb: Svět křídel, 2013. ISBN 978-80-87567-35-0.
24. ŘEŠŤAN, Jiří. Heydrichiáda. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-308-1.
25. SCHREIBER, Helmut. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008. ISBN 978-80-206-0975-5.
26. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní politika. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-181-8.
27. URBÁNEK, Rudolf. Politické procesy v Československu. Praha: Orbis, 1968.
28. VÁLKOVÁ, Helena. Trestní politika a její místo v systému trestní justice. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2135-9.

Elektronické zdroje

1. AMNESTY INTERNATIONAL. Death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/>
2. AMNESTY INTERNATIONAL. Methods of execution. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/methods-of-execution/>
3. AMNESTY INTERNATIONAL. USA: Death penalty and discrimination. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/americas/north-america/usa/report-usa/>
4. AMNESTY INTERNATIONAL. USA: Victims and the death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/americas/north-america/usa/>

5. AMNESTY INTERNATIONAL. United States of America: Death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/location/americas/north-america/usa/>
6. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Důvěra vybraným institucím veřejného života – červen 2024. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/duvera-vybranym-institucim-verejneho-zivota-cerven-2024>
7. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoj občanů k trestu smrti. [online]. 2005 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/1075-postoj-obcanu-k-trestu-smrti>
8. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje občanů k trestu smrti – duben/květen 2023. [online]. 2023 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/5708-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-duben-kveten-2023>
9. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. Postoje veřejnosti k trestu smrti – květen/červen 2025. [online]. 2025 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/6141-postoje-verejnosti-k-trestu-smrti-kveten-2025>
10. EATH PENALTY INFORMATION CENTER. Deterrence and the death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/deterrence>
11. DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. Facts about the death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/facts-and-research>
12. DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. Lethal injection. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/executions/methods-of-execution/lethal-injection>
13. DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. State by state database. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/state-and-federal-info/state-by-state>
14. EVROPSKÁ UNIE. EU policy on the death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/death-penalty/>

15. OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Death penalty. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/topic/death-penalty>
16. OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. Death penalty and human rights. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/topic/death-penalty>
17. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Moratorium on the use of the death penalty. [online]. 2020 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/ga/third/68/moratorium>
18. RADA EVROPY. Abolition of the death penalty in Europe. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal/death-penalty>
19. RADA EVROPY. European Convention on Human Rights. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.echr.coe.int>
20. RADA EVROPY. Protocol No. 6 to the European Convention on Human Rights. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/114>
21. RADA EVROPY. Protocol No. 13 to the European Convention on Human Rights. [online]. 2024 [cit. 2026-01-27]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/187>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Listina základních práv a svobod. In: [Zákony pro lidi.cz](http://www.zakonyprolidi.cz) [online]. © AION CS 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
2. ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: Sběrka zákonů České republiky. [online]. 1961.
3. ČESKO. Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: Sběrka zákonů České republiky. [online]. 1990.
4. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: [Zákony pro lidi.cz](http://www.zakonyprolidi.cz) [online]. © AION CS 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Vývoj počtu vykonaných trestů smrti v letech 1918-1990.....	23
Graf 2: Procentuální zastoupení žen a mužů dle pohlaví.	54
Graf 3: Procentuální rozdělení věku respondentů.	55
Graf 4: Procentuální rozdělení dle dosaženého vzdělání respondentů.	56
Graf 5: Procentuální rozdělení podle postavení respondentů.	57
Graf 6: Procentuální rozdělení, zda respondenti souhlasí s trestem smrti.	58
Graf 7: Procentuální rozdělení, zda by respondenti byli pro znovu zavedení trestu smrti v České republice.	59
Graf 8: Procentuální rozdělení, zda se respondenti domnívají, že by trest smrti měl být ukládán pouze ve výjimečných případech.	60
Graf 9: Procentuální rozdělení, za jaké trestné činy by podle respondentů by mohl být trest smrti uložen.	61
Graf 10: Procentuální rozdělení, ze kterých argumentů považují respondenti důvod pro zavedení trestu smrti.	63
Graf 11: Procentuální rozdělení, jakou míru důvěry mají respondenti v český soudní systém.	64
Graf 12: Procentuální rozdělení, zda se respondenti domnívají, že je česká justice schopna rozhodovat bez vážných justičních omylů.	65
Graf 13: Procentuální rozdělení, zda by se názor respondentů na trest smrti změnil, pokud by existovala absolutní jistota viny pachatele.	66
Graf 14: Procentuální rozdělení, zda si respondenti myslí, že doživotní trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti.	67